

MĚSÍČNÍ BULLETIN ANALYTICKÉHO ODBORU ÚSTAVNÍHO SOUDU

KVĚTEN 2025

OBSAH · ABSTRAKTY

PLENÁRNÍ NÁLEZY	• Snížení výše státní podpory stavebního spoření <u>4</u> • Hazardová vyhláška hlavního města Prahy <u>6</u> • Obecně závazná vyhláška obce Hradištko č. 4/2023, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství <u>7</u>
SPRÁVNÍ PRÁVO	Daně • Korunové dluhopisy; výklad daňových zákonů a dotváření práva <u>9</u> • Soudní přezkum podmíněných rozhodnutí v daňovém řízení <u>10</u> Sociální zabezpečení • Soudní přezkum příspěvku na péči <u>11</u>
TRESTNÍ PRÁVO	Účinné vyšetřování • Právo na účinné vyšetřování a sekundární viktimizace obětí trestných činů <u>13</u> Procesní • Dovolání podané prostřednictvím obhájce a odepření přístupu k dovolacímu soudu <u>14</u> • Rozhodování o obnově trestního řízení ve veřejném zasedání <u>16</u> • Podání obviněného podepsané jinou osobou <u>17</u> • Podání obviněného podepsané jinou osobou <u>18</u> • Materiální možnost odsouzeného vyjádřit se k přeměně trestu na nepodmíněný <u>19</u> • Rozhodnutí o blanketní stížnosti trestním soudem před doručením jejího odůvodnění <u>20</u> Adhezní řízení • Rozhodování o přiznání nemajetkové újmy zvláště zranitelné oběti v adhezním řízení <u>21</u>
OBČANSKÉ PRÁVO	Právní jednání • Ústavně konformní výklad § 444 odst. 1 občanského zákoníku k domněnce zastoupení <u>22</u> Rodinné právo • Povinnost soudu zjistit příjmy rodiče při stanovení výživného <u>24</u> • Svěření do péče s ohledem na přání dítěte <u>25</u> Spotřebitelské právo • Absence odůvodnění soudního rozhodnutí; spotřebitelská povaha smlouvy o vzdělávání na soukromé vysoké škole <u>26</u> Civilní právo procesní • Nesprávné poučení o nepřipustnosti dovolání proti rozhodnutí o určení otcovství <u>27</u>

OBSAH · ABSTRAKTY / ZAHRANIČNÍ SOUDY / ČASOPISY

OSTATNÍ	Právo na soudní ochranu	
	• Požadavky na odůvodnění rozhodnutí o zrušení předběžného opatření	<u>28</u>
	Restituce	
	• Církevní restituce pozemků v katastrálním území Petrovice u Borovan	<u>29</u>
	Odpovědnost státu za škodu	
	• Opomenuté důkazy a příčinná souvislost při nesprávném úředním postupu	<u>31</u>
	Náklady řízení	
	• Náhrada nákladů řízení podle zákona č. 82/1998 Sb.; vztah stanoviska pléna Ústavního soudu k předchozím nálezům	<u>32</u>
	• Odměna zmocněnce poškozené a doručování stížnosti proti rozhodnutí o přiznání odměny	<u>34</u>
	• Limity zákazu reformace <i>in peius</i> při rozhodování o nákladech řízení o vypořádání spoluvlastnictví	<u>35</u>
	• Rozpor v rozhodnutí o náhradě nákladů poškozeného v trestním řízení	<u>36</u>
ZAHRANIČNÍ SOUDY	• Evropský soud pro lidská práva	<u>38</u>
	• Soudní dvůr Evropské unie	<u>39</u>
	• Nejvyšší soud Spojeného království	<u>40</u>
ZAHRANIČNÍ PERIODIKA	• European Journal of Human Rights	<u>41</u>
	• European Human Rights	<u>41</u>
	• European Public Law	<u>41</u>
	• ICL JOURNAL	<u>41</u>
	• Public Law	<u>42</u>
	• Modern Law Review	<u>42</u>
	• Common Market Law Review	<u>44</u>
	• Deutsches Verwaltungsblatt	<u>44</u>
	• Neue Juristische Wochenschrift	<u>44</u>
	• NJW Spezial	<u>44</u>
	• Juristen Zeitung	<u>44</u>

Pl. ÚS 15/24

2. 4. 2025

Zamítnuto

Hulmák Milan

Snížení výše státní podpory stavebního spoření

Právo na bydlení lze dovodit z čl. 30 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, interpretovaného ve světle čl. 11 odst. 1 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. Jeho jádrem je právo na zajištění základní důstojné existence v oblasti bydlení. Otázka výše státní podpory stavebního spoření do tohoto jádra nezasahuje, týká se jej jen okrajově. Není proto protiústavní, pokud se ji zákonodárce rozhodl snížit.

Posuzování, zda nepravá retroaktivita nepřipustně zasahuje do principu právní jistoty a důvěry v právo dle čl. 1 odst. 1 Ústavy, spočívá v porovnání cíle, který zákonodárce sledoval, a zvolených prostředků s mírou zklamané důvěry účastníků spoření ve stabilitu práva.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy zamítlo návrh skupiny 71 poslanců Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky na zrušení § 10 odst. 2 v čísle „5“ zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření, ve znění zákona č. 349/2023 Sb., a čl. XXII zákona č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů.

Narativní část

Skupina poslanců (navrhovatelka) napadla dvě zákonná ustanovení. Jedno se týká pětiprocentního snížení státní podpory stavebního spoření a druhé časových účinků novely zákona o stavebním spoření. Ustanovení § 10 odst. 2 zákona o stavebním spoření zní: *„Poskytovaná záloha státní podpory činí 5 % z uspořené částky v příslušném kalendářním roce, maximálně však z částky 20 000 Kč.“* Přechodné ustanovení čl. XXII zákona č. 349/2023 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s konsolidací veřejných rozpočtů, zní: *„Ustanovení § 10 zákona č. 96/1993 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se použije na smlouvu o stavebním spoření bez ohledu na datum, kdy byla smlouva uzavřena. Tím nejsou dotčeny nároky na státní podporu vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona.“* Prvně uvedené ustanovení napadla pro jeho tvrzený rozpor s právem na bydlení. U druhého namítala rozpor s důvěrou dotčených účastníků stavebního spoření v právo, principem *pacta sunt servanda*, ochranou spotřebitele a právem na ochranu majetku. Ke změně právní úpravy navíc došlo s účinky nepravé retroaktivity.

Zákon o stavebním spoření před novelizací stanovil, že záloha státní podpory činí 10 % z uspořené částky v roce, maximálně však z 20 000 Kč. Navrhovatelka tedy brojí proti snížení z 10 % na 5 %, tj. z 2 000 Kč na 1 000 Kč ročně. Dle navrhovatelky je součástí systému stavebního spoření nejen možnost účastníků žádat o účelově vázaný úvěr, ale i možnost účasti

na stavebním spoření, což je dle ní pro fungování systému stavebního spoření klíčové.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nepřisvědčil námitce vlády, že se ve věci jedná z důvodu totožnosti s nálezem sp. zn. Pl. ÚS 53/10 o věc rozsouzenou. Předmětem řízení jsou odlišná ustanovení odlišného zákona, byť jsou přechodná ustanovení formulována takřka stejně.

Vymezil, že nárok účastníka stavebního spoření na státní podporu je nárokem ze zákona, nikoli ze smlouvy o spoření. Zákon o stavebním spoření vychází z toho, že státní podpora se poskytuje nikoli jako celek za celou délku vázací doby (tj. za 6 let), nýbrž průběžně formou ročních záloh, jejichž výše je závislá na výši skutečně uspořené částky v daném kalendářním roce.

Posouzení souladnosti samotné změny výše státní podpory stavebního spoření s ústavním pořádkem, konkrétně s právem na bydlení, provedl pomocí testu racionality. Dle Ústavního soudu lze právo na bydlení dovodit z čl. 30 odst. 2 Listiny ve světle čl. 11 odst. 1 Paktu. Zároveň se jej lze domáhat pouze v mezích zákonů, které ustanovení provádějí. Jádro práva na bydlení představuje právo osob, které se z důvodu nedostatku prostředků nacházejí v hmotné nouzi, na zajištění základní důstojné existence v oblasti bydlení (1. krok testu). Jde o právo sociální, proto má zákonodárce značnou volnost ve volbě prostředků k jeho zajištění.

Zákonodárci z ústavního pořádku neplyne pozitivní závazek zakotvit v právním řádu systém stavebního spoření, natož povinnost zakotvit jej v určité podobě. Navíc na rozdíl od úvěru ze stavebního spoření, u spoření se státní podporou zákon nezakotvuje podmínku využití naspořených prostředků pouze na financování bytových potřeb účastníků. Mohou jej využít libovolným způsobem, i jen jako výhodný, státem podporovaný finanční produkt. Otázka výše státní podpory stavebního spoření se proto práva na bydlení dotýká okrajově a nezasahuje do jeho esenciálního obsahu (2. krok testu).

Právní úprava sledovala legitimní cíl ozdravení veřejných financí (3. krok testu). Novelizační zákon řešil konsolidaci veřejných rozpočtů komplexně, nikoli pouze ke stavebnímu spoření, a byl součástí déletrvajícího procesu. Zároveň snížení výše podpory z 10 % na 5 % představuje způsobilý prostředek jeho dosažení (4. krok testu). Skutečnost, že se zákonodárce rozhodl snížit výši státní podpory stavebního spoření a upřednostnit jiné nástroje v oblasti zabezpečení a podpory bytových potřeb jednotlivců, tudíž nelze považovat za protiústavní. Vláda nadto v oblasti bytových potřeb občanů uvedla jiná konkrétní opatření podpory (zákon o podpoře v bydlení, program zvýhodněných úrokových sazeb na výstavbu nájemního bydlení, zvýhodněné úrokové sazby s dotací na revitalizaci starších domů).

Následně Ústavní soud posuzoval přechodné ustanovení, podle něhož se změna výše státní podpory dotkne do budoucna všech stávajících smluv o stavebním spoření bez ohledu na okamžik uzavření. Ani zde neshledal rozpor s ústavním pořádkem. Zopakoval, že nepravá retroaktivita je obecně přípustná, ledaže protiústavně zasahuje do principu právní jistoty a důvěry v právo podle čl. 1 odst. 1 Ústavy. To se však v posuzovaném případě nestalo. Zájem účastníků stavebního spoření, u nichž v rozhodné době pořád běžela šestiletá vázací doba, na zachování předchozí právní úpravy nepřevyšoval veřejný zájem na konsolidaci veřejných financí a snížení deficitu státního rozpočtu. Zhoršení jejich postavení nepředstavovalo nepřiměřené břemeno za hranicí únosnosti. Rozdíl mezi očekávaným a skutečným zhodnocením se pohyboval ve stovkách či nízkých tisících korun za celé šestileté období. Nadto měli možnost zareagovat na změnu právní úpravy právě žádostí o snížení výše cílové částky.

Účastníkům spoření nevzniklo ani legitimní očekávání, že jim spořitelna po celou dobu vázanosti připíše státní podporu v určité výši. Poskytuje se totiž pouze formou ročních záloh, jejichž výše se odvozuje od skutečně uspořené částky v kalendářním roce. Vyplacení záloh je závislé na tom, že účastník po dobu 6 let ode dne uzavření smlouvy buď nenakládal s uspořenou částkou, nebo získal překlenovací úvěr a finanční prostředky použil na bytové potřeby. Na základě zákona o stavebním spoření je tedy individualizovatelná pouze maximální možná výše státní podpory stavebního spoření, nikoli výše státní podpory skutečně připsané či vyplacené.

Ústavní soud nepřisvědčil námitce, že stát má postavení „nepřímého účastníka“ smlouvy o stavebním spoření, proto státní podporu neměl snižovat a měl dodržet principy ochrany spotřebitele dle zásady, že smlouvy se mají dodržovat. Státní podpora stavebního spoření je jednou z forem peněžitě veřejné podpory ze státního rozpočtu. Nejde o nárok ze smluvního vztahu mezi účastníkem spoření a stavební spořitelnou. Ačkoli tento smluvní vztah představuje jednu z podmínek jeho vzniku, jedná se o nárok vůči státu, založený přímo zákonem o stavebním spoření. Stát není stranou smlouvy, tou je dle zákona jen stavební spořitelna a účastník stavebního spoření. Mezi státem, stavební spořitelnou a účastníkem tudíž nevzniká skrze poskytování státní podpory soukromoprávní smluvní vztah. Proto Ústavní soud návrh na zrušení napadených ustanovení zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

Pl. ÚS 24/24

23. 4. 2025

Zamítnuto

Šámal Pavel

Hazardová vyhláška hlavního města Prahy

Ustanovení obecně závazné vyhlášky zakládající plošnou regulaci hazardních her na území hlavního města z důvodu ochrany veřejného pořádku neodporují ústavnímu principu rovnosti a zákazu diskriminace zakotveném v článku 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy zamítlo návrh Ministerstva vnitra na zrušení § 3 ve spojení s přílohou č. 1 a § 4 ve spojení s přílohou č. 2 obecně závazné vyhlášky hlavního města Prahy č. 14/2020 Sb. hl. m. Prahy, kterou se vymezují podmínky provozování hazardních her na území hlavního města Prahy.

Narativní část

Hlavní město Praha napadenou obecně závaznou vyhláškou reguluje provozování hazardních her na svém území. Napadenými ustanoveními povolilo provozování tzv. živé hry (ruleta, karetní hry apod.) s výjimkou městských částí uvedených v příloze č. 1 a odkazem na přílohu č. 2 určilo čas provozování živé hry ve vybraných městských částech s tím, že jinak lze živou hru provozovat bez časového omezení. Ministerstvo vnitra (navrhovatel) na základě dvou podnětů provozovatelů hazardních her upozornilo Prahu na rozpor napadených ustanovení se zákonem a ústavním pořádkem a vyzvalo je k nápravě. Praha ve stanovené lhůtě nápravu nezjedнала. Neučinilo tak ani poté, co navrhovatel pozastavil účinnost napadených ustanovení.

Navrhovatel napadená ustanovení považuje za rozporná s principem proporcionality a rovnosti, zákazem omezení volného pohybu služeb uvnitř Evropské unie a zákazem narušovat při výkonu veřejné moci bez ospravedlnitelných důvodů hospodářskou soutěž.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud pro přezkum napadených ustanovení použil test čtyř kroků. Shledal, že hlavní město Praha mělo k vydání obecně závazné vyhlášky pravomoc (1. krok) a při vydávání vyhlášky se nepohybovalo mimo zákonem vymezenou věcnou působnost (2. krok). Podstatu věci představovalo posouzení 3. kroku, tj. zda Praha konkrétní regulací živé hry nezneužila svou svěřenou pravomoc a neporušila obecné ústavní principy, zejména zákaz diskriminace.

Navrhovatel dovozoval diskriminaci na základě chybějícího věcného ospravedlnění rozdílné právní úpravy na úrovni jednotlivých městských částí.

Dle Ústavního soudu je klíčové, že nerovné zacházení se v dané věci nezakládá na podezřelých důvodech. Důvody rozlišování posoudil jako běžné a nezbytné, protože vychází ze správního členění území hlavního města Prahy. Nejvýznamnějším deklarovaným cílem napadené úpravy je omezení negativních jevů hazardu, což Ústavní soud akceptoval již v minulosti. Za legitimní a racionální považoval i skutečnost, že o podobě regulace rozhodly primárně městské části. Rozdílná regulace v jednotlivých městských částech není důsledkem svévole, ani nahodilosti. Přípustné je i použití domněnky souhlasu v případě nevyjádření k návrhu vyhlášky. Uzavřel proto, že o zneužití působnosti hlavního města Prahy nejde. Přijetím napadených ustanovení zároveň nejednalo zjevně nerozumně (4. krok testu). Neobstál ani argument, že obce suplují zákon, jestliže jim týž zákon pravomoc k regulaci hazardu výslovně přiznává. Ze zákona o hazardních hrách nevyplývá, že regulace hazardu v land-based prostředí přestala být legitimním cílem.

Lze shrnout, že regulace hazardu založená na rozumném kompromisu mezi respektováním postojů jednotlivých městských částí a vlastní koncepcí regulovat hazard plošně podle městských částí má racionální vztah k legitimním cílům omezit hazard na území hlavního města Prahy a respektovat vlastní, právem dané územní členění. Ustanovení obecně závazné vyhlášky, která takovou regulaci hazardních her založila, proto neodporují ústavnímu principu rovnosti a zákazu diskriminace. Nepředstavují ani nepřipustný plošný zákaz, protože provozování hazardních her doprovází z hlediska veřejného pořádku obecně společensky škodlivé jevy a takovou formu regulace zákon o hazardních hrách výslovně předpokládá. Žádná obec nadto nemusí stanovení plošného zákazu některé z forem hazardu na svém území věcně odůvodňovat. Požadavek na podrobné zdůvodnění zákazu hazardu v každém koutu území obce je přehnaný a nemá opodstatnění. Trvat na něm je přepjatě formalistické.

Z obdobných důvodů nejde ani o nepřiměřený zásah do svobody podnikání, ani o rozpor se zákonem o ochraně hospodářské soutěže, který pro orgány veřejné správy zakotvuje zákaz neodůvodněných diskriminačních praktik v hospodářské soutěži.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Argumenty hlavního města Prahy jsou z hlediska rozdílného zacházení s provozovateli či potenciálními provozovateli hazardu obhajitelné a objektivně ospravedlnitelné, přičemž ani míra omezení hospodářské soutěže není vyšší, než je pro dosažení cíle regulace nezbytné.

Navrhovatel dále namítal, že ustanovení odporují principu proporcionality u posuzování plošných zákazů stanovených obcemi. Ve věci však nejde o rozlišování na základě podezřelých důvodů dle čl. 3 odst. 1 Listiny, ale o plošný zákaz fenoménu se společenskou škodlivostí bez ohledu na to, kde se odehrává. Napadená právní úprava přitom požadavkům na plošné zakazy v obecní normotvorbě dříve formulovaným Ústavním soudem neodporuje. Smyslem zákazu diskriminace u regulace hazardu není klást místní samosprávě bezdůvodné překážky či umožnit, aby se tato politika stala předmětem konkurenčního boje provozovatelů hazardu, ale především vyloučit klientelismus a korupci. Nic takového z okolností dané věci nevyplývá.

Samospráva územních samosprávných celků je zaručena Ústavou, avšak stát (např. prostřednictvím Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže) do jejich činnosti může zasahovat. Pokud je stejně jako zde obecní regulace hazardu provedená plošně podle jednotlivých městských částí, bez určení adresních míst, současně není svévolná a má své racionální důvody, není v rozporu s ústavním pořádkem ani se zákonným zákazem neodůvodněných diskriminačních praktik v hospodářské soutěži. Pokud by ÚOHS obce za takovou ústavně souladnou úpravu sankcionoval, rozhodnutí o přestupku by z pohledu Ústavního soudu nemohlo obstát.

S ohledem na uvedené proto Ústavní soud návrh na zrušení napadených ustanovení zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Pavel Šámal. Odlišné stanovisko uplatnil soudce Milan Hulmák.

Pl. ÚS 33/24

16. 4. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Obecně závazná vyhláška obce Hradištko č. 4/2023, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství

Základní parametry poplatků za obecní systém odpadového hospodářství a za odkládání komunálního odpadu z nemovitě věci nelze kombinovat, neboť obec může zavést pro poplatkové období pouze jeden z poplatků. Pokud obec obecně závaznou vyhláškou upraví úlevu na poplatek za obecní systém odpadového hospodářství způsobem, který tuto koncepci narušuje, jedná v rozporu s čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy ve spojení s čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 16. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. b) Ústavy vyhovělo návrhu Ministerstva vnitra a dnem vyhlášení nálezu ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv zrušilo ustanovení čl. 6 odst. 3 obecně závazné vyhlášky obce Hradištko č. 4/2023, o místním poplatku za obecní systém odpadového hospodářství.

Narativní část

Obec Hradištko vyhláškou zavedla místní poplatek za obecní systém odpadového hospodářství. Jeho sazbu stanovila na 1 200 Kč za kalendářní rok. V čl. 6 odst. 3 poskytla úlevu z tohoto poplatku ve výši 400 Kč osobě, které poplatková povinnost vznikla z důvodu přihlášení k trvalému pobytu v obci. Po zveřejnění vyhlášky ministerstvo upozornilo obec na rozpor vyhlášky se zákonem a poskytlo jí lhůtu ke zjednání nápravy.

Obec vyhlášku nijak neupravila ani v dodatečně poskytnuté lhůtě. Ministerstvo proto účinnost vyhlášky pozastavilo.

Napadené ustanovení dle ministerstva obchází konstrukci místního poplatku za systém odpadového hospodářství podle § 10e a násl. zákona o místních poplatcích a nepřipustně rozlišuje mezi dvěma skupinami poplatníků poplatku za komunální odpad.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud svým rozhodnutím potvrdil judikaturu započatou nálezem sp. zn. Pl. ÚS 25/22, podle které obec nesmí v obecně závazné vyhlášce kombinovat základní parametry dvou rozdílných poplatků za komunální odpad. Obec smí pro poplatkové období zavést buď poplatek za obecní systém odpadového hospodářství, anebo poplatek za odkládání komunálního odpadu z nemovitě věci.

Ústavní soud shledal, že obec měla pravomoc vyhlášku vydat a nejednala mimo zákonem vymezenou věcnou působnost. Následně musel posoudit, zda obec úlevou ve výši 400 Kč ve prospěch osob, kterým vznikla poplatková povinnost přihlášením v obci, nedefinovala úlevu na místním poplatku na základě kritérií odporujících zákonu o místních poplatcích.

Změnu základních parametrů poplatků za komunální odpad lze akceptovat jako ústavně chráněný projev práva obce na samosprávu, pokud takovou změnu odůvodní legitimními věcnými důvody k místním specifickým obcím a provede ji přiměřeným způsobem. Proto modifikuje-li obec výši poplatku podle kritéria trvalého pobytu bez legitimního věcného důvodu a nepřiměřeně, nelze porušení zákona akceptovat jako ústavně chráněný projev práva na samosprávu. Obec se v takovém případě ocitá mimo meze působnosti svěřené zastupitelstvu podle čl. 104 odst. 1 a 3 Ústavy.

Protože kritérium trvalého pobytu nezohledňuje množství produkovaného odpadu a mezi těmito proměnnými neexistuje žádný logický vztah, jde o kritérium nahodilé. Modifikaci výše poplatku se zvýhodněním osob přihlášených v obci tudíž nelze považovat za přiměřenou a opodstatněnou věcnými důvody. K „narovnání nerovností“ mezi osobami přihlášenými v obci a jinými osobami obývajícími nemovitosti na jejím území může obec vhodněji dosáhnout na základě jiných opatření – např. zavedením poplatku za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci či stanovením svozu formou pytlového sběru.

Ústavní soud odlišil úlevu poskytnutou v posuzovaném případě od osvobození odvíjejícího se od specifického postavení poplatníka předvídaného zákonem o místních poplatcích (např. osob v domovech a omezených na svobodě) či od úlevy za množství vytríděného odpadu. Takové zvýhodnění osob duální koncepci poplatkových schémat nenarušuje.

Jelikož vyhláška v rozporu se zákonem o místních poplatcích směřuje poplatek za obecní systém odpadového hospodářství (který je k množství vyprodukovaného odpadu neutrální) s poplatkem za odkládání komunálního odpadu z nemovité věci (který naopak zohledňuje množství odpadu vyprodukovaného poplatníkem), Ústavní soud napadené ustanovení zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Odlišná stanoviska uplatnili soudci Tomáš Langášek a Jan Wintř a soudkyně Veronika Křestianová, Kateřina Ronovská a Daniela Zemanová.

I. ÚS 2693/23

30. 4. 2025

Zamítnuto

Wintr Jan

Korunové dluhopisy; výklad daňových zákonů a dotváření práva

Restriktivnímu či extenzivnímu výkladu daňových zákonů ústavní pořádek nebrání. Neurčitost zákona a možnost jeho jiného výkladu bez dalšího nezakládá důvod pro upřednostnění výkladu, který je pro daňového poplatníka mírnější.

Dotváření práva u daňových zákonů není vyloučeno, je však třeba k němu s ohledem na ochranu oprávněné důvěry v právo přistupovat obezřetně.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 30. 4. 2025 zamítl I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky SAMARINDA SE na zrušení rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Afs 167/2022-52 ze dne 8. 8. 2023 a rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 10 Af 25/2020-98 ze dne 21. 6. 2022.

Narativní část

Stěžovatelka emitovala tzv. korunové dluhopisy, které byly upsány jejím jediným akcionářem Motkou. Ten ovládal zároveň více obchodních společností. Jedné z nich půjčil finanční prostředky na nákup podílu v jiné ze svých společností, za což si od ní následně nechal vyplácet úroky zdaněné nulovou daní z příjmů fyzických osob (120 000 000 Kč ročně po dobu 19 let). Tyto úroky si jím ovládaná stěžovatelka uplatňovala jako daňově uznatelné nákladové úroky, čímž si snížila základ daně z příjmů právnických osob.

Správce daně po daňové kontrole uzavřel, že stěžovatelka sice postupovala formálně v souladu se zákonem o daních z příjmů, ale zneužila právo. Operace propojených osob neměly ekonomické opodstatnění a akcionář je vytvořil uměle s cílem získat daňové zvýhodnění. Jelikož tak stěžovatelčiny výdaje nebyly daňově uznatelné, správce daně jí zvýšil o tyto částky základ daně, doměřil jí daň z příjmu právnických osob a vyměřil jí penále. Odvolací finanční ředitelství platební výměry potvrdilo. S tímto hodnocením se ztotožnily i správní soudy v napadených rozhodnutích, podle nichž byl naplněn objektivní i subjektivní prvek testu zneužití práva. Cílem posuzované transakce mezi subjekty řízenými akcionářem podle soudů bylo získání neoprávněné daňové výhody.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že správní orgány a soudy nepřipustně zpětně dotvořily daňovou povinnost, která ze zákona nevyplývala. Její věc nedostatečně posoudily a nesprávně vyhodnotily otázku zneužití práva. Zákon byl neurčitý a soudy měly uvažovat o použití principu *in dubio mitius*.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podle čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod lze daně a poplatky ukládat jen na základě zákona. Pojem „zákon“ přitom nelze ztotožňovat s jeho vyhlášeným textem; váže se k zákonným právním normám, které jsou výsledkem interpretace aktu zákonodárce v jeho širších souvislostech – takový výklad zahrnuje zužující i rozšiřující výklad i dotváření práva. Ústavní soud zdůraznil, že neurčitost daňového zákona nezakládá bez dalšího důvod pro upřednostnění výkladu, který je pro daňového poplatníka příznivější, jak se domnívala stěžovatelka. Tento výklad je třeba zohlednit pouze v situacích zásadních výkladových pochybností.

S ohledem na konkrétní zjištění v posuzované věci Ústavní soud uzavřel, že nebylo možno hovořit o dostatečně silné důvěře stěžovatelky v právo a legálnost zvoleného postupu. Orgánům rozhodujícím ve věci proto nemohl vytknout, jakým způsobem hodnotily existenci stěžovatelčiny důvěry v právo a jaké interpretační metody zvolily.

Za udržitelné označil Ústavní soud i závěry správních soudů k posouzení otázky zneužití práva. To je zakázáno jak na ústavní úrovni čl. 11 odst. 3 Listiny, tak konkrétně v daňovém řádu. Rozpracování podmínek pro jeho aplikaci v prostředí daňového práva přitom náleží zejména správním soudům. Ty v posuzované věci své závěry srozumitelně vysvětlily, řádně se vypořádaly i s hypotetickými scénáři stěžovatelčiných kroků a zdůvodnily, proč je nepovažovaly za skutečný cíl provedených operací. Správní soudy věc posoudily udržitelně a jejich interpretační závěry, stejně jako samotné doměření daně a vyměření penále, nebyly protiústavní.

S ohledem na uvedené Ústavní soud zamítl ústavní stížnost jako nedůvodnou.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 585/24

23. 4. 2025

Zamítnuto

Kühn Zdeněk

Soudní přezkum podmíněných rozhodnutí v daňovém řízení

Při přezkumu podmíněného rozhodnutí správního orgánu musí správní soud zohlednit zrušení podmiňujícího rozhodnutí v jiném řízení; v opačném případě poruší právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

Zanikne-li část zajištěné daně, zástavní právo tím samo o sobě nezaniká, pokud však zanikne podstatná část zajištěné pohledávky, musí správce daně posoudit, zda nevznikl zjevný nepoměr mezi přetrvávajícím zástavním právem a zbývajícím výší zajištěné daně a pokud vznikl, tak adekvátně reagovat a využít všech nástrojů, které mu právní řád poskytuje.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 23. 4. 2025 zamítl IV. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatelky obchodní společnosti CZT a. s. na zrušení rozsudku Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Afs 97/2021-69 ze dne 29. 12. 2023.

Narativní část

Finanční úřad zřídil na stěžovatelčiny movité věci, konkrétně motorová vozidla, zástavní právo. Stěžovatelka totiž nezaplatila daňové penále v celkové výši 7,168 milionu Kč, které vzniklo v návaznosti na doměření DPH za rok 2006, odvozené od spotřební daně z tabákových výrobků. Přestože jí původně některé výměry na penále daňový orgán zrušil pro prekluzi, tato rozhodnutí na základě nařízeného přezkumu Generální finanční ředitelství změnilo. Penále znovu potvrdilo Odvolací finanční ředitelství.

Na základě pravomocných rozhodnutí o penále zřídil finanční úřad na stěžovatelčin majetek zástavní právo podle § 170 daňového řádu, konkrétně na pět vozidel, aby zajistil úhradu celé dlužné částky. Stěžovatelka se proti postupu daňových orgánů opakovaně bránila správními žalobami, kdy souběžně probíhala dvě soudní řízení: první ve věci přezkumného rozhodnutí o daňovém penále, druhé ve věci zřízení zástavního práva.

Ve sporu o zřízení zástavního práva soudy shledaly, že podmínky pro zřízení zástavního práva byly splněny a že zpochybňování výše či zákonnosti penále není v této fázi přípustné. Nejvyšší správní soud následně kasační stížnost nyní napadeným rozsudkem zamítl. Jiný senát Nejvyššího správního soudu však v souběžném řízení týkajícím se penále za rok 2006 dal následně stěžovatelce částečně za pravdu, což vedlo ke zrušení části přezkumného rozhodnutí k platebnímu výměru za únor 2006 ve výši 0,734 mil. Kč.

Stěžovatelka namítala, že rozhodnutí o zřízení zástavního práva porušuje její právo na ochranu majetku, jelikož se opírá i o daňové penále za únor 2006, které bylo po zásahu Nejvyššího správního soudu zrušeno. Podle stěžovatelky tak odpadl zákonný podklad k části zajištěného dluhu a tím i předpoklad pro zřízení zástavního práva v plném rozsahu. Tuto skutečnost však správní soud v nyní napadeném rozsudku nezohlednil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Nejprve Ústavní soud v otázce souběhu soudních řízení předestřel, že rozhodnutí o daňovém penále a rozhodnutí o zřízení zástavního práva je vztahem mezi podmiňujícím a podmíněným rozhodnutím. Zdůraznil, že daňové penále představuje daň ve smyslu daňového řádu, kterou daňové orgány předepisují v samostatném rozhodnutí neboli platebním výměru a jejíž úhrada může být zajištěna zástavním právem pouze při splnění zákonných podmínek. Rozhodnutí o zřízení zástavního práva je podmíněno předchozím pravomocným stanovením daňového penále. Obě rozhodnutí jsou spjata a nelze zajišťovat úhradu neexistující daňové povinnosti.

Rozhodnutí o daňovém penále a rozhodnutí o zřízení zástavního práva jsou sice provázána, ale lze je správní žalobou napadnout samostatně. Soudní přezkum rozhodnutí o zřízení zástavního práva je omezen pouze na kontrolu existence, právních účinků a přiměřenosti podmiňujícího rozhodnutí o penále. Pokud soudy podmiňující rozhodnutí předtím zruší či změní pro nezákonnost, musí být tato skutečnost v navazujícím řízení zohledněna. Nejvyšší správní soud v případě takového souběhu soudních řízení musí vyčkat výsledku řízení o přezkumu podmiňujícího rozhodnutí, aby bylo zajištěno právo na účinnou soudní ochranu.

Daňový řád předvídá dva způsoby zániku zástavního práva: buď rozhodnutím daňového orgánu, nebo z důvodů zakotvených v občanském zákoníku, jako je například zánik zajištěného dluhu. Trvání zástavního práva stojí a padá na existenci zajištěného dluhu; při zániku dluhu zanikne i zástavní právo. Při zániku části zajištěné pohledávky musí být přezkoumána přiměřenost zástavního práva. Nepoměr mezi hodnotou zajištění a výší zbývajících dluhu může vést k nepřipustnému zásahu do majetkových práv daňového subjektu. Daňové orgány musejí v takovém případě adekvátně reagovat a využít všech nástrojů, které jim právní řád poskytuje, aby naplnily ústavní zásadu minimalizace zásahu.

Ústavní soud posuzoval, zda Nejvyšší správní soud ústavně dostatečně zohlednil skutečnost, že část daňového penále, k němuž bylo zřízeno zástavní právo, soud následně zrušil v jiném řízení. I když rozhodnutí o zajištění daně (zástavním právem) formálně a materiálně závisí na rozhodnutí o daňovém penále, Nejvyšší správní soud tuto skutečnost opomněl. Stěžovatelka přitom soud na souběžně probíhající řízení výslovně upozornila. Nejvyšší správní soud měl zohlednit kasační rozsudek, který ve výsledku zrušil část zajištěného daňového penále.

Ústavní soud proto zvážil, nakolik má toto pochybení dopad do ústavně zaručených práv stěžovatelky. A shledal, že i po zrušení části penále zůstává většina daňového dluhu – zajištěného zástavním právem – nedotčena, a tedy trvání zástavního práva v daném rozsahu nevybočuje z ústavních mezí. Dlužná částka se snížila jen o zhruba jednu desetinu, což nevyvolává potřebu zásahu z hlediska přiměřenosti. Přestože Nejvyšší správní soud pochybil, šlo o procesní nedostatek bez skutečného dopadu na základní práva stěžovatelky.

Ústavní soud uzavřel, že Nejvyšší správní soud měl při přezkumu zohlednit zrušení části dlužné daně, avšak vzhledem k tomu, že šlo jen o jednu desetinu a zajištění nadále odpovídá výši zbývajících dluhu, nedošlo k zásahu do ústavně zaručených práv. Proto ústavní stížnost zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 3022/24

30. 4. 2025

Vyhověno

Křestánová Veronika

Soudní přezkum příspěvku na péči

Pokud má Nejvyšší správní soud za to, že závěry krajského soudu nevyplývají z provedeného dokazování, musí rozsudek krajského soudu zrušit a vytvořit tak prostor, aby krajský soud mohl doplnit dokazování sám, případně zrušit rozhodnutí správního orgánu. Nejvyšší správní soud si nemůže učinit skutkové závěry sám, obzvláště pokud jsou v extrémním rozporu s průběhem řízení. Takovým postupem porušuje právo účastníka na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele L. P. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Ads 138/2024-31 ze dne 22. 8. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel je osobou se zdravotním postižením. Trpí vážnými psychickými i tělesnými onemocněními. Vede spor s úřady o výši příspěvku na péči. Úřad práce mu v roce 2013 snížil dávku z 8 000 Kč na 800 Kč s tím, že není závislý na pomoci jiné osoby ve III. stupni, ale jen v I. stupni. Ministerstvo rozhodnutí potvrdilo. Řízení se opakovaně vracelo mezi soudy a správními orgány. Spor se týkal toho, zda stěžovatel zvládá obstarat své základní životní potřeby, a míry součinnosti při vyšetření vzhledem k jeho zdravotnímu stavu.

Nejvyšší správní soud zrušil prvním rozsudkem rozhodnutí ministerstva pro nepřezkoumatelnost a nedostatečné zjištění skutkového stavu. Ministerstvo vydalo nové rozhodnutí, které krajský soud zrušil třetím rozsudkem pro nedostatečné zjištěný skutkový stav. Uložil ministerstvu doplnit skutkový stav vyšetřením stěžovatele v jeho přirozeném prostředí, a to lékařem z oboru psychiatrie. Proti tomuto rozsudku nepodalo ministerstvo kasační stížnost a vydalo dosud poslední rozhodnutí. Tím odňalo stěžovateli příspěvek na péči zcela, protože nebylo možné ho vyšetřit ani v místě bydliště, ani při diagnostické hospitalizaci. Krajský soud toto rozhodnutí čtvrtým rozsudkem zrušil. Vycházel ze znaleckého posudku, podle kterého stěžovatel v rozhodné době nezvládal obstarat více základních životních potřeb.

Vyzval ministerstvo, aby buď rozhodlo o konkrétním stupni závislosti stěžovatele na základě znaleckého posudku, pokud to bude možné, nebo aby zajistilo vyšetření stěžovatele v místě bydliště. Nejvyšší správní soud rozsudek zrušil. Krajskému soudu vytkl, že nebylo jasné, zda považoval znalecký posudek za dostatečný pro rozhodnutí o stupni závislosti stěžovatele.

Krajský soud v pátém rozsudku zrušil původní rozhodnutí úřadu práce i rozhodnutí ministerstva. Vycházel z dřívějšího závěru, že stěžovatel nezvládá základní životní potřeby péče o zdraví a uznal ho za osobu závislou ve III. stupni. Nejvyšší správní soud tento rozsudek rozsudkem napadeným ústavní stížností zrušil, protože podle něj závěr krajského soudu neměl oporu ve spise ani provedeném dokazování. Zavázal krajský soud právním názorem, že je stěžovatel závislý na péči pouze v I. stupni. K posouzení I. stupně závislosti nebyla nutná osobní účast stěžovatele ani hospitalizace, protože potřebné skutečnosti vyplývaly ze spisu.

Stěžovatel namítal, že Nejvyšší správní soud předurčil výsledek věci tím, že zavázal krajský soud právním názorem o existenci I. stupně závislosti. Vytýkal rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Správní orgán musí respektovat právní názor soudu, který zrušil jeho rozhodnutí. Tuto povinnost stanoví § 78 odst. 5 soudního řádu správního a odpovídá také právu na soudní přezkum podle čl. 36 odst. 2 Listiny. Nejvyšší správní soud opakovaně zdůrazňuje, že pokud správní orgán s právním názorem krajského soudu nesouhlasí, musí proti němu ihned podat kasační stížnost. Nesmí čekat až na další rozhodnutí krajského soudu. Nejvyšší správní soud zrušil prvním rozsudkem rozhodnutí ministerstva pro nepřezkoumatelnost a nedostatečně zjištěný skutkový stav. Ministerstvo poté vydalo nové rozhodnutí, které krajský soud třetím rozsudkem zrušil, a uložil provést vyšetření stěžovatele v přirozeném prostředí psychiatrem. Ministerstvo proti tomuto rozsudku nepodalo kasační stížnost a vydalo další rozhodnutí, které krajský soud čtvrtým rozsudkem zrušil pro nerespektování závazného právního názoru. Ministerstvo však podalo kasační stížnost až proti tomuto čtvrtému rozsudku. Nejvyšší správní soud ji tak neměl projednat, protože ministerstvo mělo brojit již proti rozsudku třetímu. Tím, že Nejvyšší správní soud kasační stížnost projednal a vyhověl jí svým druhým rozsudkem, porušil právo stěžovatele na účinný soudní přezkum správního rozhodnutí podle čl. 36 odst. 2 Listiny. Ústavní soud se však nemůže tímto druhým rozsudkem zabývat, protože stěžovatel napadl pouze třetí rozsudek Nejvyššího správního soudu.

Nejvyšší správní soud v napadeném rozsudku určil, že stěžovatel je závislý na pomoci jiné osoby v I. stupni, ale tento právní názor neobstojí. Ministerstvo nesplnilo povinnost doplnit dokazování podle třetího rozsudku krajského soudu. Pokud s ním nesouhlasilo, mělo podat kasační stížnost. V řízení přibýly jen dva důkazy – znalecký posudek a výslech znalce. Oba zajistil krajský soud. Ze závěrů znalce vyplynulo, že stěžovatel nezvládá osm životních potřeb. Krajský soud tím považoval skutkový stav za doplněný. Nejvyšší správní soud však tento pátý rozsudek krajského soudu zrušil, neboť závěr, že stěžovatel je závislý na pomoci jiné osoby ve III. stupni, neměl oporu ve správním spise a provedeném dokazování.

Nejvyšší správní soud uvedl, že všechny posudky shodně potvrdily závislost stěžovatele v I. stupni, protože nezvládal péči o zdraví, osobní aktivity a péči o domácnost. Tvzení znalce o nezvládání dalších potřeb označil za spekulace. Nevypořádal se ani s argumentem ministerstva, že znalec neměl požadovanou kvalifikaci, protože nebyl psychiatr. Pokud by ho považoval za důvodný, nemohl by z posudku vyvozovat závislost stěžovatele v I. stupni. Nejvyšší správní soud měl rozsudek krajského soudu zrušit, pokud nesouhlasil s jeho závěrem o závislosti stěžovatele ve III. stupni, a umožnit doplnit dokazování. Místo toho zavázal krajský soud vlastním právním názorem. Tím stěžovateli znemožnil prokázat vyšší stupeň závislosti. Tento závěr je předčasný a v extrémním rozporu s dosavadním průběhem řízení.

Výše uvedeným postupem Nejvyšší správní soud porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, proto Ústavní soud jeho rozhodnutí zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 3248/24

2. 4. 2025

Vyhověno

Zamítnuto

Kühn Zdeněk

Právo na účinné vyšetřování a sekundární viktimizace obětí trestných činů

Orgány činné v trestním řízení musí účinně prošetřit všechny druhy jednání spadající pod zákaz mučení a nedotknutelnost osoby dle článku 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod a článku 7 Listiny základních práv a svobod, důkladně odůvodnit své závěry, které musí být v souladu s obsahem spisu, a zabránit sekundární viktimizaci obětí trestných činů. Pokud tak nepostupují, porušují právo poškozeného na účinné vyšetřování.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky J. N. (jedná se o pseudonym) zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy vyrozumění Krajského státního zastupitelství v Českých Budějovicích - pobočky v Táboře č. j. 2 KZN 314/2024-32 ze dne 30. 9. 2024 a usnesení Okresního státního zastupitelství v Táboře č. j. ZN 601/2024-22 ze dne 21. 5. 2024 pro rozpor s čl. 7 odst. 1 a 2 Listiny, s čl. 10 odst. 2 Listiny, s články 3 a 8 Úmluvy. Ve zbytku ústavní stížnost zamítl.

Narativní část

Podle stěžovatelky se na ní bývalý přítel dopustil zvlášť závažného zločinu znásilnění. Měl jí navrhnout intimní kontakt po návratu z plesu na chatě, což stěžovatelka několikrát výslovně odmítla slovně, uhýbala tělem, přikrývala a bránila se. Přesto pokračoval a vynutil si na ní násilně sexuální styk a různé sexuální praktiky. Omotal stěžovatelce pásek z kalhot kolem krku, opakovaně ji jím uhořil. Nesnažila se utéct, protože byla nahá, venku mrzlo, chata byla uprostřed polí. Poté, co odjeli z chaty, stěžovatelka podala bezprostředně trestní oznámení. Začalo policejní prověřování, které skončilo tím, že krajské ředitelství policie usnesením věc odložilo. Nešlo o podezření z trestného činu a nebylo na místě věc vyřídit jinak. Policejní orgán uzavřel, že mezi stěžovatelkou a podezřelým předtím běžně docházelo k BDSM praktikám (partnerský sadomasochismus). Její chování při činu, tedy že se bránila a vyjadřovala odpor, podle hodnocení policie odpovídalo těmto praktikám. Stěžovatelka podala proti usnesení policejního orgánu stížnost.

Dozorové státní zastupitelství uvedlo, že stěžovatelka a podezřelý praktikovali BDSM praktiky a stěžovatelka při nich byla v submisivním postavení. Nadto s ním do odjezdu z chaty dobrovolně setrvala, usnula s ním a nechala se odvézt do města. Státní zastupitelství upozornilo na rozpory ve výpovědi stěžovatelky a uvedlo, že se rozchází s výpovědí podezřelého. Ani dohledové státní zastupitelství stěžovatelce nevyhovělo.

Stěžovatelka namítala, že orgány činné v trestním řízení porušily svou povinnost věc účinně vyšetřit a nesprávně vyhodnotily skutkové okolnosti. Nesprávně posoudily též stěžovatelčinu věrohodnost.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Stát musí chránit základní práva nejen tím, že postaví jejich porušování mimo zákon, ale také zajištěním účinného trestního vyšetřování. Pokud poškozený vznesl hájitelné tvrzení, orgány činné v trestním řízení musí provést vyšetřování důsledně, nestranně, bez zbytečných průtahů a pod veřejnou kontrolou. Účinné vyšetřování ale neznamená záruku odsouzení – jde o procesní povinnost náležité péče, tedy účinnou a kompetentní snahu, kterou po orgánech lze požadovat. K porušení této povinnosti může dojít různými způsoby, např. podceněním důkazů, předsudečným přístupem nebo opomenutím ochrany oběti trestného činu před sekundární viktimizací. Orgány činné v trestním řízení nesmí opakovat sexistické stereotypy nebo vyvolávat v obětech pocity viny. Jejich šetření musí být 1) nezávislé a nestranné, 2) důkladné a dostatečné, 3) rychlé a 4) podrobené kontrole veřejností. Evropský soud pro lidská práva opakovaně shledal porušení článků 3 a 8 Úmluvy právě v případech, kdy státy selhaly ve vyšetřování sexuálního násilí nebo oběti vystavily dalšímu utrpení.

Jednání, které stěžovatelka popsala (opakované násilné vynucení sexu a další násilné akty), zcela jistě naplňuje znaky zásahu do práv chráněných články 3 a 8 Úmluvy. Ústavní soud shledal, že její tvrzení je tzv. hájitelné – konkrétní, časově možné, neměnné a nepůsobí *a priori* nedůvěryhodně; některé jeho části dokonce odpovídají výpovědi podezřelého, což hájitelnost tvrzení prohlubuje. Orgány činné v trestním řízení nemusí vyvracet každou námitku poškozené, pokud závěry opřou o logický a právně podložený argumentační systém. Zde takový systém chybí a vyšetřování obsahuje vnitřní rozpory.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Klíčový závěr o chybějícím úmyslu podezřelého neobstojí. Vychází jen z toho, že účastníci praktikovali BDSM, aniž by respektoval, že i tyto praktiky vyžadují výslovný souhlas a možnost kdykoli je odmítnout.

Stěžovatelka i podezřelý shodně uvedli, že spolu nikdy neprovozovali roleplay ani fingované znásilnění. Popsali jen lehké BDSM praktiky bez odporu nebo hraní rolí. Tato tvrzení podporují i úřední záznamy a videa, na kterých není patrný nesouhlas stěžovatelky. Přesto policejní orgán i státní zastupitelství vyvodily opačný závěr. Tvrdily, že stěžovatelka předstírala odpor jako součást běžného sexuálního chování. Tento závěr nemá oporu ve spise ani ve výpovědích obou zúčastněných, naopak je s obsahem spisu v extrémním rozporu.

Orgány činné v trestním řízení nadto chybně vyhodnotily chování stěžovatelky během a po útoku jako nelogické. Nezohlednily odborné poznatky o typických reakcích obětí znásilnění, které často reagují pasivně ze strachu a stresu. Zcela opomněly, že zdánlivě smířlivé chování po činu včetně nasednutí do auta může být přirozenou reakcí na trauma. Ignorovaly také konkrétní důvody, které stěžovatelka uvedla – strach, nepřítomnost oblečení, mráz, izolovanou polohu chaty a nemožnost okamžité pomoci. Jejich závěr tak odporuje nejen obsahu spisu, ale i odborným znalostem.

Orgány činné v trestním řízení porušily právo stěžovatelky na účinné vyšetřování, neboť posoudily skutkový stav v extrémním rozporu mezi obsahem důkazů a hodnotícím závěrem. Výše uvedeným postupem porušily též právo stěžovatelky na zákaz mučení dle článku 3 Úmluvy a čl. 7 odst. 2 Listiny, na nedotknutelnost osoby dle čl. 7 odst. 1 Listiny a na ochranu soukromého a rodinného života dle článku 8 Úmluvy a čl. 10 odst. 2 Listiny. Proto Ústavní soud jejich rozhodnutí zrušil. Návrh na zrušení napadeného usnesení policejního orgánu zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 758/24

2. 4. 2025

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Dovolání podané prostřednictvím obhájce a odepření přístupu k dovolacímu soudu

Pokud Nejvyšší soud postupuje podle § 265d odst. 2 věty druhé a třetí trestního řádu navzdory tomu, že dovolání podal advokát řádně k tomuto úkonu zmocněný a prokazující se příslušnou plnou mocí, porušuje základní práva dovolatele garantovaná čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky X konstatoval II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, že sdělením Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2024 ve věci sp. zn. 5 Tdo 1/2024, jímž Nejvyšší soud podle § 265d odst. 2 věty třetí trestního řádu vrátil stěžovatelce podání ze dne 26. 10. 2023 označené jako dovolání proti usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 67 To 247/2023 ze dne 24. 8. 2023 bez věcného vyřízení, byla porušena stěžovatelčina práva podle čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny. Nejvyššímu soudu zakázal, aby v tomto jiném zásahu pokračoval a zároveň mu přikázal zabývat se podáním stěžovatelky.

Narativní část

Obvodní soud stěžovatelku odsoudil za přečin zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění a uložil jí peněžitý trest ve výši 960 000 Kč. Městský soud odvolání stěžovatelky a státního zástupce zamítl. Rozhodnutí městského soudu napadla stěžovatelka dovoláním, které za ni podal advokát JUDr. Jiří Voršílka. Nejvyšší soud v napadeném přípisu ze dne 17. 1. 2024 stěžovatelce sdělil, že její podání ze dne 26. 10. 2023 nepovažuje za dovolání, když neshledal zákonné podmínky pro konání dovolacího řízení. Uvedl, že podání označené jako dovolání nebylo předloženo obhájcem, nýbrž zmocněncem obviněné právnické osoby.

Podle názoru Nejvyššího soudu totiž JUDr. Jiří Voršílka vystupoval v tomtéž řízení jako její zmocněnec, tudíž nelze jeho podání považovat za podané prostřednictvím obhájce, jak vyžaduje § 265d odst. 2 věta první trestního řádu. Nejvyšší soud tak postupoval podle věty druhé a třetí citovaného ustanovení. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že tímto postupem Nejvyšší soud připravil stěžovatelku o mimořádný opravný prostředek, čímž porušil její právo na spravedlivý proces.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že vyloučení advokáta z obhajoby představuje zásadní omezení práva na obhajobu podle čl. 40 odst. 3 Listiny a práva na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, přičemž k tomuto omezení mohou soudy přistoupit pouze ze zákonem stanovených důvodů a na základě zákonem stanoveného postupu, konkretizovaného v § 37a trestního řádu. Za situace, kdy za obviněného podá dovolání advokát, který byl na základě plné moci pověřen k jeho zastupování a obhajobě v trestním řízení, plnou moc obecným soudům řádně předloží a zároveň není vyloučen z obhajoby podle § 37a trestního řádu, nelze schválit postup Nejvyššího soudu ve smyslu § 265d odst. 2 trestního řádu. Tedy, že takové dovolání stěžovatelka nepodala prostřednictvím obhájce (nález sp. zn. III. ÚS 129/24).

Ústavní soud uvedl, že podle § 35 odst. 1 trestního řádu může být obhájcem jen advokát. Podle § 34 odst. 2 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob (TOPO) si právnická osoba může zvolit zmocněnce. Zároveň podle § 35 odst. 1 TOPO platí, že ustanovení § 34 TOPO nemá vliv na právo obviněné právnické osoby na obhajobu. V předmětné věci nebylo sporné, že by JUDr. Voršílka nebyl zapsán do seznamu advokátů v době, kdy podal stěžovatelčino podání označené jako dovolání. Podle judikatury Ústavního soudu je zásadně věcí obviněného, kdy a koho z osob oprávněných k poskytování právní pomoci formou obhajoby v trestním řízení svou obhajobou pověří, příp. zda svého práva volby vůbec využije. Pokud si však obviněný obhájce sám zvolí, může stát do jeho svobodného výběru zasáhnout pouze za splnění zákonem stanovených podmínek, které je nutno vždy vykládat restriktivně se zřetelem na jeho ústavně zaručená práva.

V nyní projednávané věci nedošlo k vyloučení advokáta jako zvoleného obhájce z obhajování podle § 37a trestního řádu. Ústavní soud se tak ztotožnil se závěry vyjádření nejvyššího státního zástupce k ústavní stížnosti stěžovatelky, že i pokud by v řízení byl dán důvod vyloučení obhájce podle § 35 odst. 2 trestního řádu a předseda senátu by učinil rozhodnutí podle § 37a odst. 1 písm. a) trestního řádu o vyloučení advokáta jako zvoleného obhájce z obhajování, ani pak by nebyl namístě postup podle § 265d odst. 2 věty třetí trestního řádu. Vyloučení advokáta z obhajoby totiž působí s účinky *ex nunc*. Proto je třeba přiznat právní účinky dovolání i v případě, že jej podal obhájce, jenž byl následně vyloučen z obhajoby. Ústavní soud však nehodnotil, zda byla plná moc udělena jednatelem stěžovatelky JUDr. Voršílkovi udělena řádně. Jedná se ale o plnou moc udělenou advokátovi jako zamýšlenému obhájci pro zastoupení v trestním řízení, a účastníci řízení ani netvrdí, že by tato plná moc byla nahrazena pozdější či vypovězena.

Z trestního řádu přímo neplyne, jak má Nejvyšší soud postupovat v případě, kdy má pochybnosti o náležitostech plné moci k zastoupení v dovolacím trestním řízení či o osobě obhájce dovolatele. I zde se však uplatní zásada *in dubio pro libertate*, jak ostatně sám judikoval Nejvyšší soud k výkladu § 265d trestního řádu v jiné věci v pochybnostech o podání dovolání. Pokud měl Nejvyšší soud v nynější věci o zastoupení pochybnosti, mohl sám vyzvat stěžovatelku nebo jejího obhájce, aby mu předložil doklad o řádném zastoupení, nebo prostřednictvím soudu prvního stupně vyzvat stěžovatelku k odstranění vad (§ 265h trestního řádu). Namísto dodržení zákonného postupu stěžovatelce pouze zaslal sdělení, že o jejím dovolání nebude rozhodovat dle § 265d odst. 2 věty třetí trestního řádu, proti čemuž se stěžovatelka nemohla jakkoliv dále bránit.

Ústavní soud uzavřel, že postup Nejvyššího soudu, který vrátil stěžovatelce dovolání bez věcného projednání, porušil její základní právo na přístup k soudu (čl. 36 odst. 1 Listiny), právo na právní pomoc (čl. 37 odst. 3 Listiny) i právo na obhajobu (čl. 40 odst. 3 Listiny).

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 262/25

9. 4. 2025

Vyhověno

Šámal Pavel

Rozhodování o obnově trestního řízení ve veřejném zasedání

Pokud je v řízení o povolení obnovy coby nový důkaz předkládán úřední záznam výpovědi poškozeného jako důležitého svědka, kdy je podstatným způsobem změněna jeho dřívější výpověď, rozhodující soud musí nařídit ve věci veřejné zasedání (§ 286 odst. 1 a 2 trestního řádu) a takového důležitého svědka vyslechnout. To i za situace, kdy v původním trestním řízení soud neprováděl dokazování z důvodu sjednání a schválení dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem. Opačný postup odporuje právům stěžovatele na přístup k soudu a soudní ochranu, jakož i principu presumpce nevin.

Pokud soud návrh na povolení obnovy řízení zamítne v neveřejném zasedání (v rozporu s § 286 odst. 1 a odst. 2 věta druhá trestního řádu), přestože nový důkazní návrh nebyl obsažen ani navržen v předchozím řízení o povolení obnovy řízení, a stížnostní soud tento postup akceptuje, porušuje tím právo odsouzeného na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i jeho právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Karla B. (jedná se o pseudonym) zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 9. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 7 To 82/2024-20 ze dne 25. 11. 2024 a usnesení Městského soudu v Praze č. j. Nt 210/2024-10 ze dne 9. 9. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Na základě dohody o vině a trestu byl stěžovatel uznán vinným zvláště závažným zločinem vraždy ve stádiu pokusu. Soud mu za tento zločin uložil nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání osmi let se zařazením do věznice s ostrahou a dále mu nařídil ochranné léčení. Městský soud napadeným usnesením zamítl v pořadí již druhý návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení. V něm se stěžovatel domáhal obnovy řízení na základě nového důkazu, a to úředního záznamu o podaném vysvětlení poškozeného. Městský soud dovodil, že stěžovatel žádný nový důkaz nepředložil, neboť skutečnost, že se poškozený o své vůli dostavil na služebnu policejního orgánu a k věci vypověděl, nezakládá novou argumentaci stěžovatele.

Stížnost stěžovatele proti usnesení městského soudu následně vrchní soud zamítl. V odůvodnění mimo jiné uvedl, že druhý návrh stěžovatele na povolení obnovy řízení byl jen opakováním jeho prvního a pravomocně zamítnutého návrhu, jelikož byl opřen o tytéž skutečnosti a důkazy. Podstatou ústavní stížnosti je procesní námitka stěžovatele, že ve věci návrhu na povolení obnovy řízení měl soud nařídit veřejné zasedání ke zhodnocení jím navrhovaného důkazu úředním záznamem o výpovědi poškozeného.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud odkazem na svoji předchozí judikaturu uvedl, že si je vědom specifik řízení o návrhu na povolení obnovy v trestním řízení. V řízení o povolení obnovy trestní soudy neposuzují otázku viny a trestu, nýbrž se zabývají tím, zda existují ve věci nové relevantní skutečnosti či důkazy ve smyslu § 278 odst. 1 věty první trestního řádu. Ústavní soud je oprávněn zasahovat do hodnocení splnění předpokladů pro povolení obnovy trestního řízení soudů jen výjimečně, a to při skutečně závažných vadách ústavněprávní povahy. Také v řízení o povolení obnovy řízení je třeba ctít princip *in dubio pro reo* a soudce by měl k posouzení věci přistupovat nepředpojatě, tedy být otevřený tomu, že předložený důkaz může dosavadní rozhodnutí o vině zvrátit.

Ústavní soud dále zdůraznil, že obnova řízení není vyloučena ani u odsuzujícího rozsudku na základě schválení dohody o vině a trestu, u které se obviněný dobrovolně vzdává svých procesních práv v rozsahu celého předmětu trestního řízení. V nálezu sp. zn. I. ÚS 2299/23 vyslovil, že nedává žádný racionální smysl omezit přístup k obnově řízení jen proto, že obviněný dříve prohlásil svou vinu (resp. uzavřel dohodu o vině a trestu), zatímco u jiných obdobně fungujících institutů tomu tak není. Konsensuální způsoby řešení trestní věci nemohou smysl trestního řízení zcela popřít. Také po prohlášení viny či uzavření dohody o vině a trestu se totiž později může ukázat, že obviněný se trestného činu nedopustil. Podle trestního řádu nadto soud o návrhu na povolení obnovy rozhoduje ve veřejném zasedání.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V nynějším případě stěžovatel navrhl v řízení o povolení obnovy provedení úředního záznamu o výpovědi poškozeného, který považoval za nový důkaz ve smyslu § 278 odst. 1 trestního řádu, tj. důkaz dříve neznámý, který nebyl v původním řízení obsažen ve spise, uplatněn procesní stranou nebo proveden. Ač z úředního záznamu plyne, že poškozený coby důležitý svědek zásadním způsobem změnil svoji původní výpověď, městský soud, s jehož závěrem se ztotožnil i vrchní soud, návrh stěžovatele zamítl podle § 283 písm. d) trestního řádu v neveřejném zasedání. Aniž by se Ústavní soud zabýval otázkou, jak měly soudy v dané věci o obnově řízení rozhodnout, podstatné je, že zásadně změněnou výpověď důležitého svědka je třeba považovat za nový či dříve neznámý důkaz ve smyslu trestního řádu.

Ústavní soud uzavřel, že bylo povinností městského soudu nařídit ve věci veřejné zasedání podle § 286 odst. 1, odst. 2 trestního řádu, což však neučinil, a vrchní soud tento postup aproboval. Jejich postupem došlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 i práva vyjádřit se ke všem prováděným důkazům dle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 724/25

1. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Křestánová Veronika

Podání obviněného podepsané jinou osobou

Pokud obecný soud zamítne stížnost podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu jako podanou neoprávněnou osobou, přestože z jejího obsahu dostatečně zřejmě vyplývá, že jde o podání samotného obviněného a že osoba, která stížnost podepsala, byla zmocněna pouze k podpisu, porušuje tím právo obviněného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Soud má v takovém případě postupovat podle § 59 odst. 3 trestního řádu a vyzvat obviněného k odstranění vad stížnosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. G. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 1. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 9 To 24/2025 ze dne 30. 1. 2025 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. V části směřující proti usnesení Obvodního soudu pro Prahu 4 č. j. 52 T 87/2020-2060 ze dne 20. 11. 2024 ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Obvodní soud opětovně zamítl žádost stěžovatele o upuštění od výkonu trestu odnětí svobody z důvodu závažného zdravotního stavu. Jeho stížnost městský soud odmítl věcně projednat s tím, že ji podala neoprávněná osoba – manželka stěžovatele. Proto ji podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu zamítl.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že stížnost proti rozhodnutí obvodního soudu podal sám a manželka ji za něj pouze podepsala, neboť toho ze zdravotních důvodů není sám schopen. Tvrdil, že se kvůli svému onemocnění nemůže podepsat ani na počítači, což má doloženo v lékařské dokumentaci.

V závěru stížnosti bylo výslovně uvedeno, že ji manželka podepsala v zastoupení, a tento postup byl praxí jiných soudů a institucí běžně akceptován.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se nejprve zabýval otázkou, kdo stížnost fakticky podal, a dospěl k závěru, že podání vyšlo od stěžovatele. Chyběl tak pouze jeho podpis, nikoli oprávnění podat stížnost. Z tohoto důvodu došel k závěru, že stížnost podal sám stěžovatel, který pouze požádal manželku, aby jej z důvodu zdravotního stavu zastoupila při podpisu. Stížnostní soud proto neměl stížnost zamítnout jako podanou neoprávněnou osobou, ale měl vyzvat stěžovatele k odstranění vad podání podle § 59 odst. 3 trestního řádu. Ústavní soud také připomněl, že i vadné podání způsobuje právem předvídané účinky, a nelze tedy k němu nepřihlížet. Napadené rozhodnutí městského soudu proto zrušil.

Ústavní soud uzavřel, že městský soud svým postupem porušil princip dvojinstančnosti řízení a tedy právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Jelikož se městský soud nezabýval obsahem napadeného usnesení obvodního soudu, Ústavní soud odmítl ústavní stížnost v této části jako nepřípustnou.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

K námitce neznámého složení senátu krajského soudu Ústavní soud doplnil, že rozvrhy práce krajského soudu jsou veřejné na jeho stránkách, kde lze dohledat, jaká agenda spadá pod které soudní oddělení a jaké bylo v dané době aktuální složení příslušného senátu.

Ústavní soud uzavřel, že i v řízení o stížnosti proti rozhodnutí, jímž soud prvního stupně ponechal podmíněné odsouzení v platnosti, lze rozhodnout v neveřejném zasedání, pokud soud odsouzenému předem umožní se ke stížnosti písemně vyjádřit.

V projednávané věci byla tato podmínka splněna a krajský soud postupoval ústavně konformně. Ústavní soud z těchto důvodů stížnost zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Odlišné stanovisko uplatnila soudkyně Daniela Zemanová.

III. ÚS 938/25

16. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Křestánová Veronika

Podání obviněného podepsané jinou osobou

Pokud obecný soud zamítne stížnost podle § 148 odst. 1 písm. b) trestního řádu jako podanou neoprávněnou osobou, přestože z jejího obsahu dostatečně zřejmě vyplývá, že jde o podání samotného obviněného a že osoba, která stížnost podepsala, byla zmocněna pouze k podpisu, porušuje tím právo obviněného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. G. zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 16. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 9 To 26/2025 ze dne 30. 1. 2025 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost.

Narativní část

Obvodní soud uložil stěžovateli povinnost nahradit státu odměnu a náhradu hotových výdajů uhrazenou ustanovenému obhájci. Proti usnesení podal stěžovatel stížnost, kterou se městský soud věcně nezabýval. Zamítl ji jako podanou neoprávněnou osobou. Stížnost za stěžovatele podepsala v zastoupení jeho manželka, neboť stěžovatel se z důvodu zdravotního omezení údajně nebyl schopen podepsat sám.

Stěžovatel namítal, že stížnost podal sám, pouze ji nemohl kvůli svému zdravotnímu stavu sám podepsat. Proto ji za něj podepsala manželka, což ve stížnosti výslovně uvedl. Takový postup běžně akceptovaly i jiné soudy, včetně obvodního soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V projednávané věci bylo klíčové, zda městský soud odmítl stížnost jako podanou neoprávněnou osobou důvodně. Šlo o stejnou situaci, jakou ve vztahu ke stejnému stěžovateli a stejnému trestnímu řízení řešil Ústavní soud v nálezu sp. zn. II. ÚS 724/25, přičemž dospěl ke stejnému závěru.

Stěžovatel stížnost podal sám a pouze požádal manželku, aby ho vzhledem k jeho zdravotnímu stavu zastoupila při podpisu. Ústavní soud souhlasil s tím, že manželka nemůže stěžovatele v trestním řízení zastupovat. To ale neznamená, že stížnost podala ona. Ze stížnosti jasně vyplývá, že ji podal stěžovatel jako oprávněná osoba. Pokud měl městský soud pochybnosti o osobě podatele, měl si je u stěžovatele ověřit.

Ústavní soud uzavřel, že podpis manželky znamená jen to, že stížnost nesplňuje formální náležitost, neboť chybí podpis oprávněné osoby. Soud měl proto postupovat podle § 59 odst. 3 trestního řádu a vyzvat stěžovatele k jeho doplnění. Pokud se městský soud domníval, že se stěžovatel podepsat dokáže, měl mu dát možnost pochybení napravit.

Městský soud tím, že stížnost zamítl jako podání podané neoprávněnou osobou, aniž by ji věcně posoudil a přezkoumal usnesení obvodního soudu, porušil zásadu dvojinstančnosti řízení a v důsledku toho i právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jeho rozhodnutí zrušil. V části směřující proti rozhodnutí obvodního soudu odmítl ústavní stížnost jako nepřípustnou.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2932/24

22. 4. 2025

Zamítnuto

Příbáň Jiří

Materiální možnost odsouzeného vyjádřit se k přeměně trestu na nepodmíněný

Rozhodne-li soud prvního stupně ve veřejném zasedání o ponechání podmíněného odsouzení v platnosti, musí být v řízení o stížnosti státního zástupce zachována materiální možnost odsouzeného se k ní vyjádřit. Lze tak učinit buď veřejným zasedáním, nebo zasláním stížnosti odsouzenému s přiměřenou lhůtou písemně se hájit. Není-li naplněna ani jedna z variant, dojde k porušení práva odsouzeného podle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 22. 4. 2025 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele M. M. na zrušení usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 9 To 181/2024-661 ze dne 31. 7. 2024.

Narativní část

Okresní soud prodloužil stěžovateli zkušební dobu podmíněného odsouzení o 24 měsíců. Krajský soud rozhodnutí na základě stížnosti státního zástupce zrušil a rozhodl o přeměně trestu na nepodmíněný v délce 1 roku, neboť se stěžovatel ve zkušební době neosvědčil. Uvedl, že možnost ponechat podmíněný trest i přes jeho porušení je výjimečná a nepřichází v úvahu v případě úmyslné a opakované trestné činnosti. Stěžovatel se po odsouzení dopustil zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami či jedy. V protiprávním jednání pokračoval delší dobu. Porušení podmínek zkušební doby krajský soud považoval za natolik závažné, že rozhodl o nařízení výkonu trestu. Žádost stěžovatele o účast při projednání stížnosti zamítl s odkazem na neveřejnou povahu řízení podle trestního řádu.

Stěžovatel namítal, že krajský soud rozhodl bez jeho přítomnosti, ačkoliv o osobní účast při projednání stížnosti výslovně požádal. Soud mu tak upřel možnost předložit důkazy o nápravě a přesvědčit jej o správnosti prodloužení zkušební doby. Zdůraznil, že rozhodování o přeměně podmíněného trestu na nepodmíněný má pro jeho osobní svobodu zásadní význam, a proto měl právo být u jednání přítomen. Kritizoval rovněž skutečnost, že se nedozvěděl složení senátu krajského soudu, a nemohl tak případně uplatnit námitku podjatosti.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se zabýval otázkou, zda v řízení o stížnosti státního zástupce proti rozhodnutí soudu prvního stupně, který ponechal stěžovatelovo podmíněné odsouzení v platnosti, musí být odsouzenému zaručena možnost osobně se k této stížnosti vyjádřit. Podle § 2 odst. 13 trestního řádu orgány činné v trestním řízení musí umožnit tomu, proti němuž se trestní řízení vede, plně uplatnění jeho práv.

Soudy musí v řízení o přeměně trestu z podmíněného na nepodmíněný zachovat kontradiktornost i zásady ústnosti a bezprostřednosti řízení, protože jejich rozhodnutí bezprostředně dopadá na osobní svobodu jednotlivce.

Ústavní soud v této souvislosti upozornil na nálezy sp. zn. I. ÚS 2595/20 a I. ÚS 2959/20, v nichž se zabýval materiálními možnostmi odsouzeného reagovat na argumenty obsažené ve stížnosti státního zástupce. Uvedl, že pokud se odsouzený mohl seznámit s důvody stížnosti a v přiměřené lhůtě na ně reagovat, pak tento postup naplnil zásadu kontradiktornosti řízení. Za splnění těchto podmínek mohl stížnostní soud rozhodnout v neveřejném zasedání i tehdy, přeměňoval-li rozhodnutí soudu prvního stupně o ponechání podmíněného trestu na výkon trestu nepodmíněného. Rozhodující přitom je, zda odsouzený mohl dostatečně reagovat na stížnost státního zástupce buď při veřejném zasedání, nebo alespoň písemně po doručení. Výběr možností je na uvážení obecného soudu.

V nynějším případě se stěžovatel přitom mohl ke stížnosti vyjádřit a předložit krajskému soudu argumenty ve prospěch ponechání podmíněného trestu. Materiálně tedy soud zachoval stěžovateli možnost se účinně hájit, což stěžovatel využil a předložil krajskému soudu své vyjádření. To se následně odrazilo i v odůvodnění napadeného usnesení.

Rozhodnutí o přeměně trestu vycházelo ze zjištění, že stěžovatel pokračoval v závažné úmyslné trestné činnosti již krátce po uložení podmíněného trestu. Ačkoliv jeho následné chování vykazuje snahu o nápravu, Ústavní soud podotkl, že snaha nastoupila až poté, co mu v důsledku odhalení trestné činnosti reálně hrozila přeměna trestu. Nadto, posouzení splnění podmínek k nařízení výkonu trestu odnětí svobody je věcí obecných soudů. Zásah Ústavního soudu by byl namístě pouze při extrémním vybočení ze zákonných kritérií. K tomu zde ale nedošlo.

III. ÚS 345/25

24. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Svatoň Jan

Rozhodnutí o blanketní stížnosti trestním soudem před doručení jejích odůvodnění

Rozhodne-li odvolací soud před uplynutím stěžovatelem avizované lhůty pro doplnění odůvodnění blanketní stížnosti, navíc v situaci, kdy odůvodnění již bylo doručeno soudu prvního stupně, aniž uvede důvod pro nutnost rozhodnout neprodleně a bez předchozího upozornění stěžovatele, případně bez stanovení kratší přiměřené lhůty, postupuje v rozporu s čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Petra P. (jedná se o pseudonym) zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 24. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 7 To 324/2024-88 ze dne 14. 11. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 a čl. 40 odst. 3 Listiny. V části směřující proti usnesení Městského soudu v Brně č. j. 0 Dt 14/2023-75 ze dne 8. 10. 2024 ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Okresní soud uznal tehdy mladistvého stěžovatele vinným proviněním nebezpečného vyhrožování, za což mu mimo jiné uložil ochranné sexuologické léčení v ústavní formě. To bylo následně změněno na zabezpečovací detenci. Městský soud později napadeným usnesením rozhodl, že u stěžovatele nadále trvají důvody zabezpečovací detence, a zamítl jeho žádost na změnu detence na ochranné léčení v ústavní formě. Proti tomuto usnesení stěžovatel prostřednictvím obhájce podal blanketní stížnost, v níž uvedl, že ji odůvodní ve lhůtě 30 dnů od doručení písemného vyhotovení usnesení. Krajský soud stížnost napadeným usnesením zamítl. V odůvodnění usnesení uvedl, že do okamžiku jeho rozhodování stížnost odůvodněna nebyla, resp. mu takové odůvodnění nebylo doručeno. Trestní řád nedefinuje jinou než zákonnou třídní lhůtu pro podání stížnosti, a proto nebylo třeba vyčkávat na její odůvodnění ve lhůtě, kterou si stanovil sám stěžovatel, resp. jeho obhájce.

Stěžovatel spatřoval porušení svých ústavně zaručených práv zejména v tom, že krajský soud nevyčkal na odůvodnění jeho stížnosti. Dalšími námitkami brojil též proti nedostatečně zjištěnému skutkovému stavu oběma soudy.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud k problematice blanketního opravného prostředku opakovaně uvedl, že je především věcí toho, kdo takový prostředek podává, aby si přiměřeným způsobem vytvořil situaci, aby soud mohl v době rozhodování přihlídnout ke všemu, co je v následném odůvodnění předneseno. V praxi jde především o oznámení obhájce, že blanketní stížnost odůvodní, a sdělení lhůty, v níž tak učiní.

Situace, kdy trestní soudy k následným odůvodněním stížností nepřihlíděly, ačkoliv tu možnost měly nebo mít mohly, Ústavní soud již v minulosti řešil. V těchto případech dovodil, že právo na řádný proces zahrnuje též povinnost obecných soudů vypořádat se se vším, co vyšlo v průběhu řízení najevo, přičemž nevypořádání podstatných námitek účastníků zásadně zakládá neústavnost daného rozhodnutí.

Podle § 143 odst. 1 trestního řádu platí, že stížnost je nutno podat do tří dnů od oznámení usnesení. Tato lhůta je obecně akceptovatelná, nicméně je třeba, aby orgány činné v trestním řízení šetřily podstatu a smysl základních práv a svobod, mj. práva na obhajobu. Je-li v této lhůtě podána blanketní stížnost, v níž si stěžovatel vyhradil lhůtu k jejímu doplnění, lze na orgán o ní rozhodující klást požadavek, aby buď upozornil stěžovatele na nepřiměřenost jeho lhůty a stanovil mu lhůtu přiměřenou, nebo aby vyčkal doplnění stížnosti. Bez dalšího lze o blanketní stížnosti rozhodnout pouze výjimečně, v akutních procesních situacích.

Krajský soud v posuzované věci těmito požadavkům nedostál. Ústavní soud připustil, že obhájcem avizovaná lhůta 30 dnů by se za určitých okolností mohla zdát příliš dlouhá, její nepřiměřenost ale měl krajský soud stěžovateli sdělit, což neučinil. Obhájce stěžovatele navíc celou lhůtu ani nevyužil a odůvodnění stížnosti zaslal prostřednictvím městského soudu dříve. Ze spisu nadto vyplývalo, že odůvodnění stížnosti obhájce zaslal již 13. 11. 2024, tj. ještě před rozhodnutím krajského soudu o zamítnutí stížnosti. Pochybení krajského soudu bylo o to závažnější, jelikož se jeho rozhodování týkalo otázky bezprostředně související s osobní svobodou stěžovatele. Vyčkání na avizované doplnění stížnosti tak nemohlo být nikomu na újmu, naopak bylo v zájmu stěžovatele.

S ohledem na uvedené Ústavní soud ústavní stížnosti částečně vyhověl a napadené usnesení krajského soudu zrušil. V části směřující proti usnesení městského soudu ji odmítl jako nepřipustnou.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Svatoň. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 1388/24

2. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Odmítnuto pro neoprávněnost navrhovatele

Zemanová Daniela

Rozhodování o přiznání nemajetkové újmy zvlášť zranitelné oběti v adhezním řízení

Pokud obecný soud své rozhodnutí, kterým nepřizná poškozenému v trestním řízení jím uplatněný nárok, řádně neodůvodní, poruší jeho právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Stejně právo poruší odvolací soud, jestliže vyhodnotí důkazy provedené soudem prvního stupně odlišně, aniž by je sám provedl a dal účastníkům řízení možnost se k nim vyjádřit. Pokud nadto věc bez upozornění i zcela jinak právně posoudí, ačkoliv to nikdo z účastníků nenavrhoval, rozhodne překvapivě.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Jindřicha S. (jedná se o pseudonym) zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy část rozsudku Vrchního soudu v Praze č. j. 7 To 114/2023-1495 ze dne 5. 3. 2024, kterou byl stěžovatel se svým nárokem na náhradu za ztížení společenského uplatnění odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, a to pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku ústavní stížnost odmítl pro neoprávněnost navrhovatele a zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatel je zvlášť zranitelnou obětí pokusu vraždy. Městský soud o adhezním nároku stěžovatele rozhodl tak, že mu přiznal náhradu škody, bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění. Se zbytkem nároku ho odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních. Vrchní soud nepřisvědčil oprávněnosti nároku na náhradu za ztížení společenského uplatnění. Souhlasil se závěrem, že se u stěžovatele v důsledku trestné činnosti obžalovaného rozvinula posttraumatická stresová porucha. Měl však za to, že nárok není možné posoudit dříve než rok od vzniku újmy. Požadovanou částku navíc považoval za zjevně nepřiměřenou. I v této části proto stěžovatele odkázal na civilní řízení.

Stěžovatel s postupem odvolacího soudu nesouhlasil. V ústavní stížnosti namítal, že soud rozhodoval rok po spáchání trestného činu obžalovaným a pokud měl o trvání posttraumatické stresové poruchy pochyby, mohl si vyžádat aktualizovaný znalecký posudek. Jeho rozhodnutí bylo překvapivé, neboť prvostupňový rozsudek přezkoumal nad rámec podaného odvolání, a stěžovatel tak neměl možnost se k němu vyjádřit. Občanskoprávní řízení by pro něj navíc znamenalo riziko vzniku druhotné újmy.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Základním chráněným zájmem poškozeného v trestním řízení je vypořádání všech jeho penězi ocenitelných nároků soukromoprávního charakteru, vzniklých v důsledku spáchání trestného činu.

Mezi nároky, které může poškozený v rámci adhezního řízení uplatnit, patří i náhrada za ztížení společenského uplatnění. Nahrávají se jí následky újmy na zdraví, které jsou trvalého rázu a mají prokazatelně nepříznivý vliv na uplatnění poškozeného v životě a ve společnosti. Hodnocení ztížení společenského uplatnění je založeno na medicínském posouzení, které se provádí teprve poté, kdy je zdravotní stav poškozeného relativně ustálený.

V posuzované věci vrchní soud svůj závěr o nesprávnosti prvostupňového rozhodnutí ohledně náhrady za ztížení společenského uplatnění opřel o hodnocení znaleckého posudku odlišného od městského soudu. Zatímco městský soud posudek považoval za úplný, v plném rozsahu použitelný a na jeho základě uzavřel, že nárok na odčinění újmy v podobě ztížení společenského uplatnění je vývojově ukotven a v dané výši prokázán, vrchní soud závěry znaleckého posudku označil za předčasné a ve své podstatě nepřezkoumatelné. V rozporu s trestním řádem tak odlišně hodnotil důkazy, které sám neprovedl. Uvedené závěry vrchního soudu navíc mohly být pro stěžovatele překvapivé, neboť aktuálnost znaleckých posudků v odvolacím řízení nikdo nezpochyboval.

Vrchní soud nadto řádně neodůvodnil, proč k vyhodnocení trvalosti zhoršení stěžovatelova zdravotního stavu nebylo možné přistoupit dříve než po roce od vzniku újmy. I když se v odborné literatuře lze setkat s názorem, že k ustálení zdravotního stavu za účelem hodnocení ztížení společenského uplatnění dochází přibližně po jednom roce, jedná se pouze o obecný předpoklad. Vždy je nutné ho zkoumat s ohledem na okolnosti dané věci, na což odvolací soud rezignoval. Ústavní soud shledal jeho odůvodnění nedostatečné i v části týkající se (ne)přiměřenosti požadované výše náhrady, což vrchní soud provedl pouhým obecným odkazem na vlastní rozhodovací praxi.

Vrchní soud tedy nedostál své povinnosti chránit a naplňovat práva poškozeného stěžovatele jakožto zvlášť zranitelné oběti.

Svůj požadavek na zkoumání trvalosti zhoršení zdravotního stavu až po roce od vzniku újmy, stejně jako závěr o zjevně nepřiměřené výši požadované náhrady, řádně neodůvodnil. V rámci svého postupu libovolně a nepřípustně dezinterpretoval závěry znalce, na což stejně jako na další závěry stěžovatele předem neupozornil. Porušil tak jeho právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 510/25

30. 4. 2025

Vyhověno

Křestánová Veronika

Ústavně konformní výklad § 444 odst. 1 občanského zákoníku k domněnce zastoupení

Právní úprava obsažená v § 444 občanského zákoníku slouží k ochraně dobré víry třetích osob, které jednájí v domněnce, že existuje zastoupení za situace, kdy na této domněnce má účast zastoupený. Taková účast nemusí být jen aktivní, ale může být i pasivní, respektive druhý odstavec § 444 občanského zákoníku dokonce na pasivitě zmocnitele po zániku zmocnění staví; to jsou znaky společné oběma odstavcům. Ústavně konformní výklad této právní úpravy zdánlivého zmocnění musí tato východiska respektovat a nesmí být nepřiměřeně zužující.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele obchodní společnosti A zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 33 Cdo 2131/2024-388 ze dne 29. 10. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obvodní soud vyhověl žalobě vedlejší účastnice a určil, že je vlastnící předmětné nemovitosti. Ta v řízení tvrdila, že o nemovitosti přišla v důsledku činnosti třetích osob, které jsou v současnosti trestně stíhané. Tyto osoby nejprve na základě padělaných dokladů jednatelky vedlejší účastnice požádaly správce systému datových schránek o nové přihlašovací údaje. Tím zároveň došlo k zneplatnění původních přihlašovacích údajů a vedlejší účastnice tak ztratila přístup ke své datové schránce. Následně pan M. K. jednal s jednatelem stěžovatelky a prokazoval se plnou mocí, na níž byl padělán podpis jednatelky vedlejší účastnice. Za vedlejší účastnici pak uzavřel mezi stěžovatelkou a třetí osobou smlouvu o zajišťovacím převodu práva. Podle smlouvy byla nemovitost převedena na stěžovatelku k zajištění dluhu, který vůči ní měla třetí osoba. Stěžovatelčina dlužnice svůj dluh vůči stěžovateli nesplnila a převod se tak stal nepodmíněným.

Obvodní soud dospěl k závěru, že jednání pana M. K. vedlejší účastnici nezavazuje, a proto určil, že je vedlejší účastnice vlastnící nemovitosti, respektive jí nikdy nepřestala být. Odvolací soud prvoinstanční rozsudek potvrdil. Stěžovatelka podala k Nejvyššímu soudu dovolání, v němž mj. zpochybňovala závěr odvolacího soudu o nenaplnění podmínek zdánlivého

zmocnění podle § 444 odst. 1 občanského zákoníku. Nejvyšší soud dovolání stěžovatelky zamítl.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se v projednávané věci zabýval ústavně konformním výkladem § 444 odst. 1 občanského zákoníku. Podle něho platí, že kdo vlastní vinou vyvolá u třetí osoby domněnku, že zmocnil někoho jiného k právnímu jednání, nemůže se dovolat nedostatku zmocnění, byla-li třetí osoba v dobré víře a mohla-li rozumně předpokládat, že zmocnění bylo uděleno.

Jak vyplývá z argumentace stěžovatelky, onou „vinou“ mohla být i nečinnost vedlejší účastnice. Ta sice o podvodném jednání ani o převodu vlastnictví nemovitosti nevěděla, avšak podle stěžovatelky se vedlejší účastnice měla a mohla zajímat o svou datovou schránku či o údaje v katastru nemovitostí, díky čemuž by musela zjistit, že za ni někdo právně jednal. Ústavní soud však přisvědčil napadenému rozsudku Nejvyššího soudu. Stěžovatelčina „vina“ se nemohla týkat nahlížení do katastru nemovitostí, neboť jakékoliv změny údajů v katastru nemovitostí by mohly nastat až po právním jednání, o které ve věci jde. Vyvolání domněnky zmocnění přitom z povahy věci musí předcházet takovému právnímu jednání.

Podle Nejvyššího soudu pasivita právnické osoby ohledně její datové schránky „sama o sobě“ nemůže být jednáním způsobitelným vyvolat ve třetí osobě domněnku existence zastoupení, neboť z ní bez jakýchkoliv pochybností nelze dovodit vůli právnické osoby být zastoupena jinou osobou projevenou navenek vůči třetí osobě.

Mezi pasivitou a domněnkou existence zastoupení u třetí osoby neexistuje vztah bezprostřední příčinné souvislosti. Nejvyšší soud v napadeném rozsudku uvedl, že vyvolat u třetí osoby domněnku existence zastoupení jinou osobou lze jen zaviněným (alespoň ve formě nevědomé nedbalosti) adresným jednáním (vůči třetí osobě) vyjadřujícím vnitřní vůli domnělého zmocnitele (aktivně či pasivně, z něhož lze usuzovat na projevenou vůli), učiněným v jakékoli formě (avšak určitě a srozumitelně), nevzbuzujícím pochybnosti o projevené vůli a směřujícím k vyvolání právních následků právní normou předvídaných, tedy k vyvolání domněnky existence zastoupení jinou osobou. Aby projev vůle domnělého zmocnitele vyvolal zamýšlené účinky, musí se dostat do dispoziční sféry adresáta.

Podle Ústavního soudu však uvedené závěry již z pouhého přiměřeného použití pravidel o právním jednání na základě § 444 občanského zákoníku dovozovat nelze. Takový výklad je podstatným omezením významu a účelu zákonného pravidla vyjádřeného v tomto ustanovení, a to bez odpovídající argumentace. Toto ustanovení slouží k ochraně dobré víry třetích osob, které jednají v domněnce, že existuje zastoupení za situace, kdy na této domněnce má účast zastoupený. Taková účast nemusí být jen aktivní, ale může být i pasivní, respektive druhý odstavec dokonce na pasivitě zmocnitele po zániku zmocnění staví. To jsou znaky společné oběma odstavcům. Pod ustanovení § 444 odst. 1 občanského zákoníku pak spadají případy, kdy zdánlivý zástupce nemá či neměl k příslušnému zástupčímu jednání oprávnění.

Napadený rozsudek sice připustil, že domněnku zastoupení podle § 444 odst. 1 občanského zákoníku lze naplnit i opomenutím, avšak spojil je s takovými podmínkami, které to fakticky vylučují. Nejvyšší soud totiž požadoval, aby šlo o jednání, které by bylo adresné vůči třetí osobě. Opomenutí však z povahy věci nemůže být zaměřené v té míře jako aktivní jednání a z povahy působí vůči všem.

Ústavní soud uzavřel, že výklad Nejvyššího soudu ohledně naplnění podmínky vyvolání domněnky zastoupení vlastní vinou domněle zastoupeného a příčinné souvislosti s jednáním stěžovatelky byl nepřiměřeně zužující. Nejvyšší soud tím vykročil z limitů ústavně konformní interpretace § 444 odst. 1 občanského zákoníku, čímž porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Veronika Křestánová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2492/24

16. 4. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Povinnost soudu zjistit příjmy rodiče při stanovení výživného

V řízení o výživném pro nezletilé dítě se uplatňuje vyšetřovací zásada. Soud musí zohlednit skutečné i potenciální příjmy povinného, včetně těch, které mu plynou z účasti v obchodních společnostech. Tvrzení, že zisk mezi společníky není přerozdělován, nezbavuje soud povinnosti důsledně zkoumat ekonomickou situaci obchodních společností, v nichž má povinný majetkovou účast.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky V. M. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 16. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 70 Co 150/2024-708 ze dne 23. 5. 2024 v části výroku I, kterou byl potvrzen výrok VIII rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 5 č. j. 50 P 199/2021-682 ze dne 28. 2. 2024 a část výroku IX o zamítnutí návrhu na zvýšení vyživovací povinnosti otce za období od 7. 3. 2022 do právní moci tohoto rozsudku, a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 5 č. j. 50 P 199/2021-682 ze dne 28. 2. 2024 ve výroku VIII a v části výroku IX o zamítnutí návrhu na zvýšení vyživovací povinnosti otce za období od 7. 3. 2022 do právní moci tohoto rozsudku, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Soudy nejdříve svěřily nezletilého syna stěžovatelky do její péče, následně s rozšířenou péčí otce. Stěžovatelka v řízení před soudy usilovala o zvýšení výživného otce na 24 000 Kč měsíčně zpětně od roku 2022, a to s ohledem na jeho údajně zlepšenou majetkovou situaci, vysoké příjmy a životní úroveň. Otec ke svým majetkovým poměrům uvedl, že nemá rozhodující vliv na výplatu zisku společností, v nichž je společníkem, a že jeho nemovitosti jsou hypotečně zatíženy. Kromě výživného 7 500 Kč byl ochoten měsíčně spořit 1 500 Kč na účet syna. Opatrovnice doporučila střídavou péči v týdenním režimu a navrhla výživné ve výši 18 000 Kč od otce a 3 000 Kč od matky.

Obvodní soud napadeným rozsudkem svěřil nezletilého do rovnoměrné střídavé péče obou rodičů, kteří se v péči střídali po týdně. Výživné rozdělil mezi matku a otce v poměru odpovídajícím jejich příjmům. Matka měla přispívat 2 500 Kč měsíčně, otec 10 000 Kč, z toho 2 000 Kč spořit na účet nezletilého. Návrh matky na zpětné zvýšení výživného soud zamítl s odkazem na již rozšířenou péči otce a nepovažoval za nutné přesně zjišťovat výši jeho příjmů. Zohlednil však celkovou životní úroveň otce, jeho podnikání i majetkové poměry a připomněl, že prioritní musí být plnění vyživovací povinnosti k dítěti. Odvolací soud ponechal střídavou péči v platnosti, upravil pouze režim předávání dítěte a výši výživného matky snížil na 2 000 Kč.

Výživné otce potvrdil a na zpětné zvýšení nepřistoupil. Uvedl, že otcovy majetkové poměry byly známy již při předchozím rozhodnutí a od té doby nenastala taková změna, jež by odůvodňovala zpětnou úpravu. Dále konstatoval, že ze ziskovosti firem a pohybů na účtech nelze dovodit skutečnou výši otcových příjmů.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že soudy nepřezkoumatelně posoudily majetkové poměry otce, když vycházely pouze z jeho tvrzení a nezohlednily účetní ani jiné důkazy nasvědčující jeho vysoké životní úrovni. Otec si jako společník v několika společnostech určuje mzdu, přičemž tyto firmy dosáhly v roce 2022 obrátu přes 519 milionů Kč a zisku přes 78 milionů Kč. Soudy podle stěžovatelky chybně interpretovaly účetní výkazy a nezohlednily ani jeho další příjmy z podnikání, pohyby na účtech či vlastnictví nemovitostí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Z rozhodovací praxe Ústavního soudu plyne, že při určení výživného pro nezletilé dítě musí obecné soudy samy zjistit všechny rozhodné skutečnosti – včetně aktuálních i potenciálních příjmů povinného a jeho celkové životní úrovně – a transparentně vysvětlit, jak na jejich základě dospěly ke konkrétní částce.

V posuzované věci Ústavní soud shledal, že obecné soudy řádně neodůvodnily stanovenou výši výživného otce k nezletilému synovi. Odůvodnění rozsudků bylo vnitřně rozporné a nepřezkoumatelné, neboť obsahovalo významné chyby v převodech účetních údajů a soudy z těchto údajů nevyvodily jasné závěry. Obvodní soud v rozsudku pracoval s chybnými částkami, což městský soud bez dalšího korigoval, ale nijak nepromítl do hodnocení majetkových poměrů otce. Ústavní soud vytkl i to, že soudy nezohlednily majetkovou strukturu firem, v nichž otec figuruje buď jako společník, nebo jejich prostřednictvím ovládá jiné společnosti.

Ústavní soud zkritizoval, že obecné soudy nevěnovaly dostatečnou pozornost zjištění skutečné výše příjmů otce, zejména těch, které mu měly plynout z jeho účasti ve více obchodních společnostech. Stěžovatelka opakovaně upozorňovala na výrazný nárůst aktiv a zisku těchto firem.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Soudy však nijak nevysvětlily, zda a jak se tyto skutečnosti promítly do stanovení výživného, ani řádně nezohlednily majetek, životní úroveň a finanční toky otce.

Městský soud rovněž bez dostatečného vysvětlení přijal jako relevantní měsíční příjem otce částku 148 500 Kč, přestože se nejednalo o měsíční, ale roční částku daňového základu z podnikání fyzické osoby. Z této částky ale nelze usuzovat na celkové příjmy otce, které zahrnují také výnosy z účasti v obchodních společnostech, z pronájmů nebo ze závislé činnosti. Soudy uvedly jen to, že otcovy společnosti prosperují, aniž by zjistily, jaký skutečný nebo potenciální příjem z nich má. Tím se dopustily pochybení, když nerespektovaly povinnost zkoumat nejen skutečný, ale i potenciální příjem povinného rodiče, který je relevantní pro určení spravedlivé výše výživného.

Ústavní soud považoval za nepřezkoumatelné také úvahy obecných soudů o zamítnutí návrhu stěžovatelky na zpětné zvýšení výživného od března 2022, které nedostály požadavku na náležité a srozumitelné odůvodnění. Rovněž odmítl námitky otce, že nové investice jeho firem do podnikání snižují jeho schopnost hradit výživné, neboť ne každý výdaj má přednost před vyživovací povinností.

Na základě uvedeného proto rozsudky obecných soudů v příslušných částech pro porušení základního práva stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 392/25

23. 4. 2025

Vyhověno

Dolanská Bányaiová Lucie

Svěření do péče s ohledem na přání dítěte

Pokud obecný soud nepřesvědčivě odůvodní, proč není v nejlepším zájmu dítěte být ve střídavé péči obou rodičů, což je ústavněprávně preferovaný model péče, zasáhne tím do práva dotčeného rodiče na péči o dítě a jeho výchovu podle čl. 32 odst. 4 ve spojení s čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele D. P. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 38 Co 172/2024-964 ze dne 13. 11. 2024 pro porušení čl. 10 odst. 2 a čl. 32 odst. 4 Listiny.

Narativní část

Městský soud v Brně rozhodl o změně výchovných poměrů nezletilého syna stěžovatele a vedlejší účastnice a svěřil jej do střídavé péče obou rodičů. Vyšel zejména z toho, že od předchozí úpravy uplynula delší doba (tři roky), nezletilý dosáhl věku, kdy je schopen vyjádřit názor, a svůj postoj konzistentně formuloval před opatrovníkem i soudem. Proti rozsudku se odvolala matka nezletilého. Krajský soud rozsudek změnil a návrh na střídavou péči zamítl. Nepovažoval vyšší věk nezletilého ani jeho přání za podstatnou změnu poměrů. Vyzdvihl vhodné podmínky u matky, její podíl na školní přípravě a zpochybnil schopnost otce tuto roli zvládnout, zejména u předmětu český jazyk kvůli jazykové bariéře. Problémově hodnotil i motivaci stěžovatele pro změnu péče a uvedl, že stěžovatel ani nezletilý žádné konkrétní důvody ani přínosy změny nesdělili.

Stěžovatel namítal, že krajský soud zamítl střídavou péči, aniž by uvedl pádné a objektivní důvody.

Zpochybnil závěr, že školní přípravu zajišťuje výlučně matka, když u něj nezletilý tráví přibližně třetinu času. Vzhledem k výbornému prospěchu nelze předpokládat, že by se s ním na školní přípravě nijak nepodílel. Krajský soud nevysvětlil, proč nezletilý nemá mít ze střídavé péče prospěch, a namítal, že přání a vyšší věk dítěte představují relevantní změnu poměrů. Rozhodnutí označil za překvapivé, neboť soud podle něj kromě výsledku nezletilého a zprávy opatrovníka neprovedl žádné nové důkazy, přesto změnil závěr městského soudu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud vycházel ze své ustálené judikatury a připomněl, že preferované řešení ve prospěch střídavé péče lze vyvrátit jen na základě výjimečných okolností, které svěření dítěte do takové péče brání. Její uplatnění může v konkrétním případě ustoupit jinému uspořádání tehdy, pokud soud zjistí specifické okolnosti, které by ji činily nevhodnou – například zdravotní či psychický stav dítěte, velká vzdálenost rodičů, nevhodná či zcela absentující komunikace mezi rodiči. I za těchto okolností by se však mělo jednat o výjimečné případy. Tato východiska se uplatní nejen při prvotní úpravě výchovných poměrů, ale i při jejich změně.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V posuzovaném případě Ústavní soud neshledal argumenty krajského soudu dostatečné a způsobilé k vyvrácení ústavněprávně preferovaného výchovného modelu v podobě střídavé péče. Krajský soud se nevypořádal s přáním dvanáctiletého syna ani s plynutím času od předchozí úpravy péče. Z judikatury zároveň vyplývá, že vyšší věk dítěte lze považovat za podstatnou změnu poměrů, na základě které má dojít rovněž k úpravě výchovného režimu (srov. nález sp. zn. III. ÚS 1349/22). Samotné plynutí času, vyšší věk dítěte a jeho jasně formulované přání tedy představují podstatnou změnu poměrů, jež odůvodňuje nové rozhodnutí o péči. Nezletilý vyjádřil vůli trávit čas rovnoměrně s oběma rodiči, což podpořil i kolizní opatrovník.

Ústavní soud dále konstatoval, že krajský soud bez opory v provedeném dokazování přisoudil školní přípravu výlučně matce a nepřihlédl k závěrům městského soudu, podle nichž se na přípravě podílejí oba rodiče. Nepřípadná byla i úvaha o jazykovém hendikepu otce. Ústavní soud nepovažoval vícejazyčné prostředí za nevhodné pro vývoj dítěte, ale naopak za obohacení. Nepřisvědčil ani argumentu krajského soudu, že stěžovatel a nezletilý dostatečně neobjasnili motivaci ke změně stávající úpravy.

Při absenci závažných překážek je třeba vycházet z předpokladu, že zájmem dítěte je být v péči obou rodičů, pokud oba naplňují příslušná kritéria.

Ústavní soud zdůraznil, že ze spisu nevyplynula žádná relevantní okolnost, která by střídavou péčí vylučovala. Proto se ztotožnil se závěry městského soudu, že byly splněny podmínky pro změnu předchozí úpravy, a neshledal žádný relevantní důvod pro ponechání dítěte ve výlučné péči matky. S ohledem na to Ústavní soud stížnosti vyhověl a napadený rozsudek krajského soudu zrušil pro rozpor s čl. 32 odst. 4 ve spojení s čl. 10 odst. 2 Listiny.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 232/25

30. 4. 2025

Vyhověno

Svatoň Jan

Absence odůvodnění soudního rozhodnutí; spotřebitelská povaha smlouvy o vzdělávání na soukromé vysoké škole

Postup soudu, který řádně neodůvodní své právní závěry, porušuje právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Pokud se soud vypořádá s právními otázkami a s uplatněnými námitkami tím, že pouze odkáže na vyjádření vedlejší účastnice, porušuje tím také zásadu nestrannosti soudního rozhodování zaručenou v článku 36 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Luisy Madžové zrušil III. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 30. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 54 Co 288/2024-275 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Vedlejší účastnice je soukromá vysoká škola, která se po stěžovatce jako své bývalé studentce domáhala doplacení školného a úhrady administrativního poplatku v celkové výši 30 000 Kč. Obvodní soud žalobě vyhověl. K odvolání stěžovatelky městský soud napadeným rozsudkem rozsudek obvodního soudu potvrdil.

Uzavřel, že přezkoumávaný rozsudek je správný po skutkové i právní stránce a v dalším odkázal na vyjádření vedlejší účastnice, které podala k odvolání.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti mimo jiné namítala porušení svého práva na vzdělání a nepřezkoumatelnost rozsudku městského soudu. Městský soud se nijak nevypořádal s jejími námitkami, pouze odkázal na podání vedlejší účastnice.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Předmětem sporu byla částka v bagatelní výši, přičemž přezkum těchto věcí Ústavním soudem je až na výjimky vyloučen.

Mezi tyto výjimky však spadá mimo jiné situace, kdy rozhodovací praxe soudů v obdobných věcech není jednotná a kdy soudy vyšších stupňů nemohou s ohledem na bagatelnost věci zajistit sjednocení judikatury, což byl právě případ i nyníjší věci.

Ústavní soud předně poukázal na svůj nedávný závěr z nálezu sp. zn. IV. ÚS 2093/24, podle něhož je smlouva mezi studentem a soukromou vysokou školou smlouvou spotřebitelskou. Tímto rozhodnutím Ústavní soud sjednotil dosavadní rozdílný náhled obecných soudů.

Po přezkoumání napadeného rozsudku městského soudu Ústavní soud uzavřel, že jeho odůvodnění bylo nedostatečné. Ačkoliv platí, že se odvolací soud může při odmítnutí odvolání v zásadě omezit na převzetí odůvodnění nalézacího soudu, je třeba, aby zároveň alespoň stručně nastínil nosné úvahy, které jej vedly k potvrzení přezkoumávaného rozhodnutí. Paušální odkaz na jeho odůvodnění jako celek bez jakékoliv vlastní argumentace nelze přijmout.

Tím spíše není přípustné, aby odvolací soud odkázal bez dalšího pouze na vyjádření vedlejšího účastníka.

Městský soud v nyníjší věci pouze shledal správnost posouzení obvodního soudu a v celém rozsahu odkázal na podání vedlejší účastnice. Odvolací námitky stěžovatelky vypořádal tak, že odkázal na vyjádření vedlejší účastnice, která je podle jeho názoru příležitým a vyčerpávajícím způsobem již vypořádala. Takový způsob odůvodnění byl v rozporu s požadavky, které na obecné soudy klade judikatura Ústavního soudu.

S ohledem na zjištěné nedostatky napadeného rozhodnutí došlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a rozsudek městského soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Svatoň. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 279/25

14. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Dolanská Bányaiová Lucie

Nesprávné poučení o nepřípustnosti dovolání proti rozhodnutí o určení otcovství

Pokud obecný soud poskytne účastníkovi řízení nesprávné poučení o nepřípustnosti dovolání, dopustí se odnětí práva na přístup k Nejvyššímu soudu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a porušení práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. Š. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 14. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 70 Co 118/2024-103 ze dne 15. 10. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny a s čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost.

Narativní část

Městský soud zamítl návrhy stěžovatele na určení otcovství i na neplatnost souhlasného prohlášení rodičů o určení otcovství k nezletilému. Uvedl, že dítě již otce zapsaného v rodném listě má a nejprve je nutné řešit popření otcovství. Nepodpořil zahájení řízení z moci úřední ani neviděl naléhavý právní zájem na určení neplatnosti prohlášení. Stěžovatel navíc podal návrh po lhůtě. Krajský soud rozsudek potvrdil a stěžovatele poučil, že proti jeho rozhodnutí není dovolání přípustné. Dle stěžovatele jsou závěry obecných soudů nepřiměřené a nespravedlivé.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní stížnost má subsidiární povahu a předchází jí vyčerpání všech právních prostředků, které zákon k ochraně práva stěžovatele poskytuje, včetně dovolání.

V projednávané věci bylo dovolání přípustné podle § 30 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, protože stěžovatel podal návrhy, jimiž se fakticky domáhal určení i popření otcovství k nezletilému. Dovolání však nepodal, neboť se řídil nesprávným poučením krajského soudu, podle něhož přípustné nebylo. Ústavní soud zdůraznil, že pochybení soudu při poučení o opravných prostředcích nelze přičítat k tíži stěžovatele ani v případě, kdy je zastoupen advokátem.

Krajský soud nesprávným poučením o nepřípustnosti dovolání znemožnil stěžovateli přístup k dovolacímu soudu, čímž došlo k porušení jeho práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud proto rozhodnutí krajského soudu zrušil, a to i přesto, že stěžovatel nesprávnost poučení výslovně nenamítal. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Lucie Dolanská Bányaiová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 3193/24

23. 4. 2025

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Požadavky na odůvodnění rozhodnutí o zrušení předběžného opatření

Rozhodnutí o zrušení předběžného opatření, které není řádně odůvodněné, nevypovídá se s relevantními námitkami ani okolnostmi a nezohledňuje důsledky pro efektivní ochranu práv účastníka řízení, je svévolné a porušuje jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Schachermayer, spol. s r. o., zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 23. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Městského soudu v Praze č. j. 54 Co 347/2024-1149 ze dne 20. 9. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelčiny pozemky s obchodním areálem sousedí s pozemky vedlejší účastnice, která na nich zřídila překážky znemožňující stěžovatelce vstup do jejího areálu. Stěžovatelka se proto po vedlejší účastnici domáhala náhrady škody 41 milionů Kč kvůli nutnosti pronajmout si náhradní prostory. Obvodní soud její žalobě vyhověl. Současně se věc nachází ve fázi odvolacího řízení, které nebylo doposud skončeno. Vzhledem k tomu, že byl v mezidobí zahájen projekt přeměny vedlejší účastnice, přičemž měla přejít část jejího jmění na jiné obchodní společnosti, požádala stěžovatelka dotčené společnosti o poskytnutí dostatečné jistoty pro případ, že by se v důsledku přeměny zhoršila dobytnost její pohledávky. Jelikož jí jistotu neposkytly, podala stěžovatelka v probíhajícím řízení o náhradě škody návrh na nařízení předběžného opatření, jímž by soud vedlejší účastnici uložil povinnost zdržet se nakládání s jejími nemovitostmi.

Obvodní soud návrhu vyhověl a předběžné opatření nařídil. Městský soud rozhodnutí potvrdil, neboť měl za to, že stěžovatelčina obava z nedobytnosti její pohledávky byla namístě. V mezidobí stěžovatelka proti vedlejší účastnici zahájila další (doposud neskončené) řízení, v němž rovněž navrhovala nařízení předběžného opatření. Tomu však soudy nevyhověly s tím, že přeměna již byla zapsána do obchodního rejstříku, a předběžné opatření tak již nemohlo vyvolat žádné právní důsledky. Následně vedlejší účastnice podala v řízení o náhradě škody návrh na zrušení nařízeného předběžného opatření. Obvodní soud návrh zamítl, městský soud však jeho rozhodnutí napadeným usnesením změnil a předběžné opatření zrušil. Vyšel z toho, že právní účinky přeměny již nastaly, a předběžné opatření tak už není opodstatněné. Lze doplnit, že posléze policejní orgán vydal příkaz k zajištění nemovitostí dotčených přeměnou, neboť zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že jde o nástroje trestné činnosti v souvislosti s trestným činem poškození věřitele realizováním projektu přeměny.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že usnesení městského soudu o zrušení předběžného opatření bylo svévolné, neboť bylo založené výhradně na přeměně vedlejší účastnice, která však byla do obchodního rejstříku zapsána nezákonně.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Po rekapitulaci obecných východisek ke zdrženlivému přezkumu předběžných opatření se Ústavní soud zabýval požadavky na odůvodnění takového rozhodnutí. Ačkoliv lze s ohledem na povahu řízení o předběžných opatřeních akceptovat nižší standard odůvodnění, jiná situace nastává v případě, kdy se rozhoduje o návrhu na zrušení již nařízeného předběžného opatření. V této fázi, tím spíše v odvolacím řízení, totiž soudy mají širší prostor pro přesvědčivé odůvodnění a vypořádání všech relevantních námitek. Rozhodnutí o zrušení předběžného opatření vyžaduje pečlivé vyhodnocení situace, neboť jím mohou vzniknout nenapravitelné škody, které mohou být nepoměrně vyšší než dočasná omezení plynoucí z ponechání předběžného opatření v platnosti.

S ohledem na okolnosti věci i argumenty účastníků se Ústavní soud zaměřil v tzv. omezeném testu ústavnosti na posouzení, zda napadené rozhodnutí splňuje ústavní požadavky na řádně odůvodněné rozhodnutí. Rozhodnutí neobstálo, neboť nebylo dostatečně odůvodněné, nevypovídalo se s argumenty stěžovatelky, popíralo ve svém důsledku samotný smysl a účel rozhodnutí o předběžném opatření a bylo vnitřně rozporné.

Předběžné opatření soud v nynější věci nařídil z důvodu obavy z ohrožení výkonu rozhodnutí, která plynula z plánované přeměny vedlejší účastnice. Městský soud předběžné opatření nejprve vzhledem k této obavě potvrdil, později je však z toho stejného důvodu zrušil. K takovému rozhodnutí přistoupil i přesto, že bylo nepochybné, že dokončení přeměny, k němuž došlo, představovalo jednání zakázané předběžným opatřením. Městský soud však nejenže se touto skutečností nezabýval, ale fakticky ji svým rozhodnutím aproboval.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

K tomu lze dodat, že městský soud nevázal krátké lhůty pro rozhodování. V odvolacím řízení měl dostatečný prostor, aby se vypořádal s nestandardní situací, která ve věci nastala, a aby se jí komplexně zabýval. Nic z toho však neučinil. Nedostál ústavněprávním požadavkům na odůvodnění rozhodnutí o předběžném opatření, čímž porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 879/24

15. 4. 2025

Vyhověno

Svatoň Jan

Církevní restituce pozemků v katastrálním území Petrovice u Borovan

Církevní právnická osoba může oprávněně očekávat, že orgány veřejné moci náležitě zhodnotí, zda předmětné nemovitosti, jež byly nebo jsou předmětem uplatněného restitučního nároku, byly také účinně konfiskovány.

Stojí-li v důkazní situaci na straně jedné pouze konfiskační správní akt, kdežto na straně druhé existuje řada důkazů vypovídajících o tom, že k faktickému převzetí pozemků státem v době předcházející rozhodnému období (od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990) nedošlo, respektive že pozdější postup orgánů státu v rozhodném období nebyl veden jen snahou „pojistit si“ přechod nemovitostí pro případ, že by se jejich dřívější konfiskace dle dekretu presidenta republiky č. 12/1945 Sb. z různých příčin nezdařila, musí obecné soudy při posuzování restitučního nároku takové církevní právnické osoby uplatnit zásadu in favorem restitutionis.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Římskokatolické farnosti – prelatury Český Krumlov zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 15. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 3668/2023-476 ze dne 15. 1. 2024, rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích č. j. 19 Co 729/2023-452 ze dne 10. 8. 2023 a rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích č. j. 12 C 107/2017-409 ze dne 20. 4. 2023, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Narativní část

Okresní soud napadeným rozsudkem na základě předchozího kasačního zásahu Nejvyššího soudu zamítl žalobu stěžovatelky na nahrazení projevu vůle k uzavření dohody s vedlejším účastníkem na vydání pozemku. Uzavřel, že stěžovatelka není aktivně legitimovanou osobou, neboť s ohledem na konfiskační vyhlášku byl předmětný pozemek zkonfiskován na základě dekretu č. 12/1945 Sb. dnem jeho vyhlášení (tj. 23. 6. 1945), tedy již před rozhodným obdobím. Krajský soud rozsudek potvrdil. Poukázal, že stěžovatelčin právní předchůdce byl v konfiskační vyhlášce označen jako osoba, jejíž majetek (a tudíž i předmětný pozemek) podléhá konfiskaci podle zmíněného dekretu, a že právním důvodem konfiskace byl dekret samotný.

Současně odmítl stěžovatelčinu argumentaci, že v celé šíři proběhl postup dle zákona č. 142/1947 Sb. Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud odmítl jako nepřipustné.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že soudy v řízení nezjistily, že by konfiskace byla fakticky realizována, nebo že by byly v souvislosti s ní vydány jakékoliv další dokumenty. Stát vůči ní přistupoval jako k vlastníci předmětného pozemku, když proti ní vedl řízení dle zákona č. 142/1947 Sb., jak plyne z celého souboru dokumentů, včetně výpovědi z hospodaření. Navíc soudy ignorovaly příslušnou nálezovou judikaturu Ústavního soudu v obdobných věcech, včetně nálezu sp. zn. II. ÚS 1920/20, vydaného ve skutkově zcela stejném případě.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud uvedl, že ústavní stížností téže stěžovatelky se shodnou právní problematikou za prakticky totožného skutkového stavu se zabýval v nálezu sp. zn. II. ÚS 1920/20. V něm označil zákonnou výlukou z církevních restitucí [dle § 8 odst. 1 písm. h) zákona č. 428/2012 Sb.] za nesystémovou, protože z původní premisy, že aplikace dekretů po 25. 2. 1948 může být považována za jejich zneužití, se stala výluka považující vždy takový krok za učiněný před tímto datem.

Ústavní soud shledal, že pokud by měla existence deklaratorního aktu na základě dekretu č. 12/1945 Sb. znamenat nevyhovění restitučnímu nároku, muselo by být posouzení okolností spojených s vydáním takového aktu úplné a přesvědčivé. Za situace, kdy podmínka není splněna a současně důkazy svědčí o tom, že v rozhodném období stát vyvlastnil pozemek dle zákona č. 142/1947 Sb., je nutné posoudit účinnost konfiskace. V případě kolize restituční výluky a restitučního titulu, bez prokázání, že pozemky byly konfiskovány účinně, obecné soudy musí aplikovat zásadu in favorem restitutionis.

Jak plyne ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů i v nynější věci, jediným dokumentem, který měl svědčit o konfiskaci majetku právního předchůdce stěžovatelky, tedy i pozemku, byla konfiskační vyhláška ze dne 18. 10. 1945, v níž byl právní předchůdce stěžovatelky označen jako osoba, jejíž majetek podléhá konfiskaci dle § 1 odst. 1 dekretu č. 12/1945 Sb. Žádné kroky státu před počátkem rozhodného období, které by se týkaly předmětného pozemku, však zjištěny nebyly. Oproti tomu bylo podle obecných soudů na základě řady důkazů prokázáno, že v rozhodném období vůči právnímu předchůdci stěžovatelky proběhl „v celé šíři“ postup dle zákona č. 142/1947 Sb. Příslušné listinné důkazy svědčí o tom, že samotný stát právního předchůdce stěžovatelky v rozhodném období považoval za vlastníka předmětného pozemku, respektive ze skutkových zjištění neplyne záměr státu „pojistit“ si konfiskaci předmětného pozemku postupem dle zákona č. 142/1947 Sb.

Obecné soudy se v napadených rozhodnutích popsaným konfliktem samostatných aktů odnímajících předmětný pozemek právnímu předchůdci stěžovatelky sice zabývaly, nikoliv však ústavně konformním způsobem. Ne tedy tak, jak plyne z právního názoru vyjádřeného v nálezu sp. zn. II. ÚS 1920/20, který Ústavní soud vydal ve skutkově a právně prakticky totožné věci, nebo v dalších nálezech Ústavního soudu v obdobných věcech (např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1975/20, III. ÚS 361/21, I. ÚS 3918/19 či I. ÚS 806/23).

Ústavní soud uzavřel, že Nejvyšší soud a potažmo i soudy nižších stupňů vykládaly a aplikovaly zákon č. 428/2012 Sb. ústavně nekonformním způsobem, čímž porušily základní právo stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny a na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Nerespektováním právního názoru vyjádřeného v relevantních nálezech porušily také čl. 89 odst. 2 Ústavy.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jan Svatoň. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2534/24

22. 4. 2025

Zamítnuto

Příbáh Jiří

Opomenuté důkazy a příčinná souvislost při nesprávném úředním postupu

Pokud je v dovolacím řízení z kontextu věci na první pohled zjevné, že námitka opomenutých důkazů není důvodná, není nutně porušením čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, odmítne-li se Nejvyšší soud touto námitkou s poukazem na nedostatečně vymezenou přípustnost dovolání zabývat.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 22. 4. 2025 zamítl III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele V. L. na zrušení usnesení Nejvyššího soudu č. j. 28 Cdo 3767/2023-181 ze dne 26. 6. 2024, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 53 Co 157/2023-153 ze dne 29. 6. 2023, ve znění opravného usnesení č. j. 53 Co 157/2023-158 ze dne 2. 8. 2023, a rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 č. j. 14 C 117/2021-120 ze dne 8. 2. 2023.

Narativní část

Stěžovatel se po České republice – Ministerstvu spravedlnosti (vedlejší účastnice) v řízení o odpovědnosti státu za škodu domáhal zadostiučinění ve výši 495 213 Kč s příslušenstvím. V důsledku nesprávného úředního postupu, spočívajícího v zaslání odsuzujícího trestního rozsudku vůči stěžovateli synovi (jeho jmenovci) namísto toho stěžovateli, měl utrpět nervový otřes a následně cévní mozkovou příhodu. Domníval se totiž, že je to on, koho trestní soud odsoudil. Obvodní soud žalobu zamítl s tím, že mezi nesprávným úředním postupem a cévní mozkovou příhodou stěžovatele neexistuje příčinná souvislost. Městský soud jeho rozhodnutí potvrdil. Dovolání stěžovatele Nejvyšší soud odmítl jako nepřípustné.

V ústavní stížnosti stěžovatel namítal, že obvodní soud nehodnotil pečlivě důkazy a vycházel pouze z odborného vyjádření předloženého vedlejší účastnicí, ačkoliv měl k dispozici znalecké posudky předložené stěžovatelem, které však ignoroval. Zároveň zamítl další stěžovatelem navržené důkazní prostředky výsledkem svědků. Dále rozporoval závěr obecných soudů o neexistenci příčinné souvislosti. Nejvyšší soud měl dle stěžovatele procesní prostor pro věcné posouzení dovolání, ale ani přes vznesení námítky opomenutých důkazů tak neučinil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud nejprve uvedl, že stěžovatelem předložený znalecký posudek vyčísloval jeho nemajetkovou újmu, avšak nezkoumal skutkovou otázku příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem vedlejší účastnice a vznikem mozkové příhody u stěžovatele.

Otázku chybějící příčinné souvislosti vzneslo až odborné vyjádření vedlejší účastnice, dle kterého mezi těmito dvěma skutečnostmi neexistuje. Příčinou vzniku mozkové příhody byly medicínské faktory spojené se špatným zdravotním stavem a věkem stěžovatele.

Ústavní soud ohledně otázky příčinné souvislosti odkázal na judikaturu Nejvyššího soudu i svou vlastní, dle které může být příčinou škody jen takové protiprávní jednání, bez jehož existence by škodný následek nevznikl. Nemusí jít sice o příčinu jedinou, avšak musí jít o příčinu podstatnou a právně relevantní. V posuzované věci došlo ke vzniku škody, tedy vyvolání cévní mozkové příhody a s ní spojených následků, v důsledku více skutečností, přičemž stěžejní příčinou byl dlouhodobě zanedbaný stav stěžovatele včetně hypertenze a aterosklerózy mozkových tepen, jejichž existence riziko výrazně zvyšují. To vyplývá ze znaleckých posudků i lékařské zprávy z příjmu stěžovatele k hospitalizaci. Přidružený přitěžující faktor představoval i jeho vyšší věk. Pokud by stěžovatelův zdravotní stav nebyl dlouhodobě zanedbaný, ke vzniku mozkové příhody by při čtení rozsudku zcela zjevně nedošlo. Škůdci nelze přičítat následky, se kterými objektivně nemohl počítat. Skutečnost, že k mozkové příhodě došlo právě při čtení rozsudku, byla náhodná. Mohlo k ní dojít kdykoliv předtím i potom. Právní závěr soudů o neexistenci příčinné souvislosti mezi nesprávným úředním postupem státu a vznikem škody stěžovateli proto Ústavní soud shledal za správný a řádně odůvodněný.

Co se týče nevypořádání dalších důkazních návrhů, ty se primárně týkaly vyčíslení výše škody. Nebyla-li však zjištěna příčinná souvislost, bylo bezpředmětné se výší škody jakkoliv zabývat. Také pokud již měl obvodní soud skutková zjištění k prokázání příčinné souvislosti za dostatečně prokázaná, byly tyto důkazní návrhy zjevně nadbytečné. Argumentačně se s touto otázkou vypořádal odvolací soud, byť tak učinil paušálně. Tento postup však lze vzhledem k okolnostem věci, kdy stěžovatel rozporoval stále stejnou právní otázku, považovat za akceptovatelný a ústavně konformní. O opomenuté důkazy ve smyslu judikatury Ústavního soudu nešlo.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

K postupu Nejvyššího soudu Ústavní soud shledal, že jakákoliv námitka, jejíž podstatou je tvrzení porušení ústavně zaručených základních práv a svobod rozhodnutím nebo postupem odvolacího soudu v občanském soudním řízení, je s ohledem na její průmět do základních práv a svobod stěžovatele věcně projednatelná. Pokud Nejvyšší soud odmítne dovolání s tím, že tvrzené procesní vady nezahrnují podmínku existence právní otázky zásadního významu, a proto jejich prostřednictvím přípustnost dovolání založit nelze, pak nedostojí své ústavní povinnosti chránit základní práva a svobody stěžovatele.

Nicméně vzhledem k tomu, že v posuzované věci k opomenutí důkazu nedošlo (viz výše), Ústavní soud v souladu se zásadami hospodárnosti a rychlosti řízení nepovažoval za účelné rozhodnutí Nejvyššího soudu zrušit, neboť výsledkem dalšího řízení by bylo pouhé konstatování, že důkazy ve věci stěžovatele opomenuty nebyly.

S ohledem na všechny uvedené skutečnosti proto ústavní stížnost stěžovatele zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jiří Příbáš. Odlišné stanovisko uplatnila soudkyně Daniela Zemanová.

I. ÚS 2552/24

8. 4. 2025

Zamítnuto

Wintr Jan

Náhrada nákladů řízení podle zákona č. 82/1998 Sb.; vztah stanoviska pléna Ústavního soudu k předchozím nálezům

Aby mohla ústavní stížnost proti nákladovým výrokům v bagatelní výši nabýt po kvalitativní stránce ústavněprávního významu, musejí daný případ provázet mimořádné okolnosti věci – typicky významný přesah vlastních zájmů stěžovatele. Existence vyhovujícího nálezu v předchozí obdobné věci automaticky nezakládá důvodnost ústavní stížnosti.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 8. 4. 2025 zamítl I. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele Pavla Frydryna na zrušení usnesení Nejvyššího soudu č. j. 30 Cdo 1454/2023-188 ze dne 9. 7. 2024, rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 23 Co 418/2022-123 ze dne 22. 2. 2023 a části II. výroku rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 1 č. j. 65 C 308/2020-58 ze dne 16. 8. 2022.

Narativní část

Stěžovatel se u obecných soudů domáhal proti Ministerstvu dopravy zaplacení 150 000 Kč s příslušenstvím jako zadostiučinění za nemajetkovou újmu, která mu měla vzniknout nepřiměřenou délkou správního a navazujícího soudního řízení. Obvodní soud stěžovateli vyhověl co do částky 18 181 Kč s příslušenstvím (I. výrok), v částce 131 819 Kč žalobu zamítl (II. výrok) a uložil ministerstvu nahradit stěžovateli náklady řízení ve výši 26 684 Kč (III. výrok). Městský soud rozsudek obvodního soudu v částečně vyhovujícím výroku o věci samé změnil tak, že žalobu zamítl, a shledal, že ve správním řízení byl nerespektováním povinnosti vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě porušen zákon (I. výrok). Zamítavý výrok potvrdil (II. výrok). Ministerstvu uložil povinnost nahradit stěžovateli náklady řízení před obvodním soudem ve snížené výši 22 570 Kč (III. výrok).

Dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení, neboť měl za to, že poměr úspěchu a neúspěchu obou účastníků byl v zásadě stejný (IV. výrok). Dovolání Nejvyšší soud odmítl pro nepřípustnost a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Stěžovatel zejména namítal, že mu obecné soudy měly za nepřiměřenou délku řízení přiznat finanční kompenzaci. Dále nesouhlasil se snížením náhrady nákladů řízení před obvodním soudem ze strany městského soudu. Vzhledem k tomu, že byl v řízení úspěšný co do základu nároku, soudy mu měly v plné výši přiznat náhradu nákladů odvolacího i dovolacího řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod má každý právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem. Ústavnímu soudu přísluší posoudit, zda obecný soud při určení formy, případně výše zadostiučinění vycházel z pravidel podle § 31a odst. 3 zákona č. 82/1998 Sb. o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci a zda své závěry řádně odůvodnil.

Městský soud v dané věci své závěry o nedůvodnosti peněžité formy zadostiučinění dostatečně odůvodnil. Zohlednil celkovou délku řízení i skutečnost, že stěžovatel musel vědět, že se přestupku dopustil a uložená sankce je po právu. Stěžovatel totiž nesplnil ani základní zákonnou podmínku provozování taxislužby, že vozidlo musí nechat zapsat do evidence vozidel. Přestupkové řízení se navíc neprojevovalo v jeho majetkových poměrech, neboť pokutu uhradil právní zástupce stěžovatele a společnosti Uber. Závěr soudů ve věci samé je tudíž v souladu s ústavním pořádkem.

Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že pro zrušení rozhodnutí o nákladech řízení v bagatelní výši musí existovat mimořádné důvody. V minulosti ve věcech obdobných stěžovatelově zasáhl z důvodu systémového problému výkladu § 142 odst. 2 a 3 občanského soudního řádu obecnými soudy, kterým poskytl vodítko, jak postupovat ústavně konformně. To však neznamená, že bude v individuálních věcech navždy zasahovat zrušujícími nálezy. Kvalitativní dimenze případu může být oslabena, pokud Ústavní soud již zodpověděl otázku ústavněprávní relevance, která tento rozměr vytvářela. Skutečnost, že Ústavní soud v určitém okamžiku zasáhne z důvodu přesahu vlastních zájmů stěžovatele i v jinak bagatelním typovém případě, neznamená, že na sebe navždy bere úlohu nejvyššího nákladového soudu v režimu zákona č. 82/1998 Sb. V této souvislosti odkázal na stanovisko Pl. ÚS-st. 60/24.

Vzhledem k existujícím judikатурním předpokladům pro rozhodnutí stěžovatelovy věci byla zásadní otázka, zda bude Ústavní soud následovat zrušující nálezy, anebo se prosadí závěry stanoviska. Typickým rysem stanoviska je, že sice zakládá diskontinuitu s předchozí praxí, avšak postaví ústavně souladné řešení sporné otázky najisto. Kdyby Ústavní soud ihned po vydání stanoviska neaplikoval v relevantní věci nově přijaté závěry, postrádalo by smysl.

Ze stanoviska plyne, že ústavní stížnosti proti rozhodnutím o nákladech řízení v bagatelní výši jsou typově – tj. ve skutkově a právně obdobných případech jako je věc stěžovatele – zjevně neopodstatněné. To za předpokladu, že nejsou patrné mimořádné okolnosti věci, typicky přesah vlastního zájmu stěžovatele. Pro kasační zásah Ústavního soudu jsou vyžadovány mimořádné okolnosti i tehdy, pokud v minulosti v obdobné věci již kasačně zasáhl.

V posuzované věci Ústavní soud neshledal žádné z těchto mimořádných okolností. Stěžovatel nepřinesl konkrétní argumentaci ohledně porušení svých ústavně zaručených práv. Stejně tak nedoložil systémová pochybení v rozhodování obecných soudů o věcech tohoto typu, která by již Ústavní soud v minulosti nerefletoval a která by jeho případu dodala ústavněprávní rozměr ve smyslu stanoviska. Ústavní stížnost proto jako nedůvodnou zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jan Wintr. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1824/24

2. 4. 2025

Vyhověno

Ronovská Kateřina

Odměna zmocněnce poškozené a doručování stížnosti proti rozhodnutí o přiznání odměny

Pokud soud rozhoduje o stížnosti odsouzeného proti usnesení o přiznání odměny a náhrady hotových výdajů zmocněnkyně poškozené, musí dát zmocněnkyni možnost vyjádřit se k odůvodnění stížnosti, nerozhodne-li se ji zcela zamítnout nebo odmítnout.

Pokud stížnostní soud rozhodne, aniž by se zmocněnkyně mohla ke stížnosti vyjádřit, a zároveň významně sníží výši její odměny, porušuje její základní právo na soudní ochranu garantované čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod i její právo na rovnost účastníků podle čl. 37 odst. 3 Listiny a právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům podle čl. 38 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky JUDr. Petry Carvanové zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Praze č. j. 13 To 121/2024-959 ze dne 7. 5. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Okresní soud usnesením uložil vedlejšímu účastníkovi podle § 151 trestního řádu povinnost nahradit poškozené v postavení zvláště zranitelné oběti, kterou jako zmocněnkyně zastupovala stěžovatelka, náklady potřebné k účelnému uplatnění nároku na náhradu újmy ve výši 72 600 Kč. Okresní soud stanovil odměnu za jeden úkon právní služby ve výši 9 540 Kč podle § 10 odst. 5 ve spojení s § 7 advokátního tarifu. Krajský soud na základě stížnosti vedlejšího účastníka rozhodnutí okresního soudu zrušil a odměnu stěžovatelky stanovil ve výši 25 820,19 Kč. Krajský soud nesouhlasil s tím, že okresní soud přiznal náklady poškozené k tíži vedlejšího účastníka. Uvedl, že odměnu měl přiznat přímo stěžovateli, kterou by stát mohl po vedleším účastníkovi následně vymáhat. Zároveň vytkl, že okresní soud nezhodnotil účelnost nákladů ani přiměřenost sazby. Ačkoliv krajský soud potvrdil šest úkonů, stanovil sazbu 3 100 Kč za úkon s odkazem na tarifní hodnotu věci ve výši 50 000 Kč, neboť zastupování poškozené je podle něj méně náročné než obhajoba obžalovaného.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že po zrušení § 12a advokátního tarifu začaly soudy rozdílně posuzovat odměny zmocněnců bez opory v právních předpisech – některé senáty rozlišují mezi úkony směřujícími přímo k uplatnění nároku a úkony obecné povahy. Poukázala na nejednotnou rozhodovací praxi a uvedla, že krajský soud nesprávně odkázal na usnesení Ústavního soudu, které se posuzovanou otázkou vůbec nezabývalo. Naopak odkázala na nález sp. zn. II. ÚS 297/22, který podporuje řešení náhrady újmy už v adhezním řízení, zvláště u zranitelných obětí.

Odkazem na nález sp. zn. III. ÚS 1723/23 namítala, že jí nebyla doručena stížnost vedlejšího účastníka a nemohla se k ní vyjádřit.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se zaměřil na stěžovatelčinu námitku, že jí nebyla doručena stížnost vedlejšího účastníka proti usnesení okresního soudu. Posuzoval nejprve splnění procesních předpokladů řádného procesu a jejich dopad na ústavní konformitu napadeného rozhodnutí krajského soudu, který – na rozdíl od okresního soudu – stanovil odměnu přímo stěžovateli. Nedal jí však možnost seznámit se s obsahem stížnosti podané vedleším účastníkem a reagovat na námitky v ní obsažené. Přitom § 146 odst. 2 písm. d) trestního řádu stanoví, že po uplynutí lhůty k podání stížnosti předloží předseda senátu okresního soudu věc k rozhodnutí nadřízenému krajskému soudu. Zároveň doručí, je-li to potřebné, opis stížnosti státnímu zástupci a osobě, která by mohla být rozhodnutím o stížnosti přímo dotčena. Je zjevné, že v posuzovaném případě o potřebnosti doručení nemůže být pochyb, neboť stížnost vedlejšího účastníka vedla k přijetí napadeného rozhodnutí, kterým soud odměnu stěžovatelky významně snížil.

Ústavní soud odkázal na svoji předchozí judikaturu k výkladu § 146 odst. 2 písm. d) trestního řádu. Z ní vyplývá, že soud prvního stupně musí doručit opis stížnosti rozhodnutí potenciálně dotčené osobě, když rozhodnutím stížnostního soudu mohou být významným způsobem dotčena subjektivní práva účastníků řízení a dosavadní vývoj sporu, povaha napadeného rozhodnutí a argumenty uváděné ve stížnosti naznačují, že eventuální vyjádření dalšího účastníka k podané stížnosti může ovlivnit rozhodnutí stížnostního soudu. Obdobnými situacemi se Ústavní soud zabýval i ve stěžovatelkou citovaném nálezu sp. zn. III. ÚS 1723/23 nebo v nálezu sp. zn. IV. ÚS 650/23.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V nich zdůraznil, že postup soudů, které rozhodnou, aniž by dalšího účastníka – v uvedených případech poškozeného – seznámily s obsahem stížnosti, vede k vydání překvapivých rozhodnutí a porušení základního práva účastníka řízení vyjádřit se ke všem prováděným důkazům i porušení práva na rovnost účastníků.

Tím, že krajský soud rozhodl o stížnosti vedlejšího účastníka, aniž by se k ní mohla stěžovatelka vyjádřit, a zároveň významně snížil výši její odměny, vydal překvapivé rozhodnutí, které je v rozporu s čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Ústavní soud se s odkazem na minimalizaci zásahů Ústavního soudu do rozhodovací činnosti obecných soudů již nezabýval dalšími námitkami stěžovatelky.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 610/24

2. 4. 2025

Zamítnuto

Odmítnuto pro nepříslušnost

Hulmák Milan

Limity zákazu reformace *in peius* při rozhodování o nákladech řízení o vypořádání spoluvlastnictví

Pokud odvolací soud změní výrok o nákladech řízení v neprospěch odvolatele, neporuší tím za současné právní úpravy jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Výklad občanského soudního řádu, podle kterého se při rozhodování odvolacích soudů o nákladech řízení neuplatní zákaz změny k horšímu (reformace *in peius*), není svévolný.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 2. 4. 2025 zamítl IV. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ústavní stížnost stěžovatelky Dany Holické proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem č. j. 84 Co 124/2023-410 ze dne 28. 11. 2023 a proti výroku III rozsudku Okresního soudu v Chomutově č. j. 23 C 195/2019-374 ze dne 30. 3. 2023. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro nepříslušnost.

Narativní část

Okresní soud v řízení o vzájemném návrhu stěžovatelky o vypořádání podílového spoluvlastnictví mimo jiné přiznal stěžovateli náhradu nákladů řízení o vypořádání spoluvlastnictví v širším smyslu ve výši 90 905 Kč a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví v užším smyslu. Krajský soud změnil napadené výroky o nákladech řízení tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví a o zaplacení nadužívání spoluvlastnického podílu. Uvedl, že posuzované řízení mohlo být zahájeno k návrhu kteréhokoli z budoucích účastníků a všichni účastníci byli vzájemně v postavení odpovídajícím procesní pozici žalobce i žalovaného současně. Odkázal přitom na stanovisko pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS-st. 59/23.

Stěžovatelka namítala, že krajský soud porušil zákaz reformace *in peius*, když v její neprospěch změnil výrok o nákladech řízení, přestože odvolání podala pouze ona. Odkazovala přitom na judikaturu Ústavního soudu. Rozhodnutí krajského soudu označila za svévolné a nedostatečně odůvodněné.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Plénium Ústavního soudu ve stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 60/24 jednoznačně potvrdilo, že za současné právní úpravy se zákaz reformace *in peius* při rozhodování odvolacího soudu o nákladech řízení neuplatní. Takový výklad občanského soudního řádu není svévolný. Stanovisko výslovně překonává závěry nálezů, na které stěžovatelka odkazovala. V určitých výjimečných případech by porušení zákazu reformace *in peius* mohlo vést k porušení základních práv, například pokud by šlo o rozpor s kogentní právní normou nebo zjevně svévolný výklad zákona. V projednávané věci tomu tak však nebylo.

Ústavní soud nepřisvědčil tvrzení stěžovatelky, že krajský soud při rozhodování o nákladech řízení formalisticky přehlédl obstrukční jednání vedlejšího účastníka. Připomněl, že ve sporech o vypořádání podílového spoluvlastnictví soudy obvykle nepřiznávají náklady žádné straně, ledaže existují důvody hodné zvláštního zřetele – například obstrukce, šikana či nezáměr o vyřešení věci.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

V projednávané věci však krajský soud takové okolnosti nedovodil a stručně vysvětlil, proč náhradu nákladů žádné straně nepřiznal. Ústavní soud i přes strohost odůvodnění neshledal formalismus ani libovůli a postup krajského soudu označil za ústavně konformní.

Nález sp. zn. IV. ÚS 404/22 na věc stěžovatelky nedopadal, protože krajský soud nevycházel ze zásady procesního úspěchu, ale správně zohlednil specifika řízení typu *iudicium duplex*.

Jelikož Ústavní soud neshledal, že by napadená rozhodnutí porušila základní práva a svobody stěžovatelky, ústavní stížnost v příslušném rozsahu zamítl.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2460/24

2. 4. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Procesní – náhrada nákladů zastoupení – § 83, 84

Hulmák Milan

Rozpor v rozhodnutí o náhradě nákladů poškozeného v trestním řízení

Přizná-li soud poškozenému nárok na náhradu nákladů dle § 154 odst. 2 trestního řádu, protože mu nebyl přiznán nárok na náhradu škody, a zároveň výši přiznaných nákladů vypočítá z tarifní hodnoty odpovídající přisouzené náhradě škody, jsou jeho závěry ve vzájemném rozporu. Tím poruší právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele J. B. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 2. 4. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Brně č. j. 9 To 182/2024-35 ze dne 18. 7. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbytku odmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost. Stěžovateli přiznal náhradu nákladů právního zastoupení. Vedlejší účastníci (poškozené) nepřiznal náhradu nákladů řízení o ústavní stížnosti.

Narativní část

Soud povolil stěžovateli v insolvenčním řízení oddlužení. Později státní zástupce podmíněně zastavil jeho trestní stíhání pro podvod a uložil mu nahradit poškozené škodu. Poškozená následně požádala o náhradu nákladů řízení na zmocněnkyni. Městský soud jí vyhověl a přiznal částku 62 711,88 Kč podle § 154 odst. 1 trestního řádu. Stěžovatel podal stížnost. Namíтал, že soudy nevzaly v úvahu jeho úpadek a pokračující oddlužení. Tvrdil, že městský soud měl rozhodnout podle § 154 odst. 2 trestního řádu, protože nešlo o odsuzující rozsudek ani o přiznanou náhradu škody. Krajský soud označil tuto chybu za formální a rozhodnutí potvrdil. Zdůraznil, že úkony zmocněnkyně nastaly až po zjištění úpadku. Nejde o pohledávku, která by vyžadovala přihlášení v insolvenčním řízení.

Rozhodnutí městského soudu tedy není v rozporu se zákazem učinit rozhodnutí týkající se majetkové podstaty, která měla být uplatněna přihláškou podle § 140b insolvenčního zákona.

Stěžovatel namíтал, že soudy rozhodly nepřezkoumatelně, nevysvětlily účelnost nákladů a nerespektovaly jeho legitimní očekávání. Zejména pominuly závěry Nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tz 4/2023, podle nichž měl soud nárok poškozené posuzovat jako pohledávku v insolvenčním řízení. Kritizoval, že krajský soud změnil právní posouzení a rozhodl podle § 154 odst. 2 trestního řádu, ale napadené rozhodnutí ponechal v platnosti. Vycházel z něj i při stanovení tarifní hodnoty podle výše škody.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 5 Tz 4/2023 uvedl, že náhrada nákladů poškozeného podle § 154 odst. 1 trestního řádu představuje příslušenství pohledávky, a proto v insolvenčním řízení sdílí osud jistiny. Tento závěr však nevztáhl na náklady podle § 154 odst. 2 a 3 trestního řádu. Krajský soud s ohledem na tuto judikaturu uzavřel, že poškozená nedostala náhradu škody, ale pouze náhradu nákladů řízení podle § 154 odst. 2. Tím pádem se nejednalo o příslušenství pohledávky v majetkové podstatě a nelze aplikovat § 140b insolvenčního zákona.

Ústavní soud dlouhodobě akceptuje jako ústavně souladné, když soudy při podmíněném zastavení trestního stíhání stanoví tarifní hodnotu ve výši 10 000 Kč podle § 10 odst. 5 advokátního tarifu. Soudy správně nepočítají s částkou vyplacenou poškozeným jako náhradou újmy, protože nejde o částku „přisouzenou“. Zároveň uznává, že soudy mohou zvolit kterýkoli rozumný výklad advokátního tarifu. Krajský soud však v projednávané věci rozhodl rozporně: na jedné straně tvrdil, že poškozené nebyla přiznána náhrada škody, na druhé straně při výpočtu nákladů řízení vycházel z „přisouzené“ částky. Tento rozpor nevysvětlil a jeho rozhodnutí tak odporuje požadavku na řádné odůvodnění.

Pokud jde o námitku stěžovatele, že obecné soudy nezkontrolovaly účelnost nákladů, Ústavní soud připomněl, že rozsah odůvodnění závisí na povaze rozhodnutí a konkrétních okolnostech. Soudy musí argumenty účastníků vypořádat srozumitelně a logicky. Městský soud za účelné označil čtyři úkony právní služby zmocněnkyně, náhradu cestovného i náhradu za promeškaný čas. Rozsah odůvodnění v kontextu rozhodnutí nelze považovat za zjevně nepřiměřený.

Krajský soud tím, že nerespektoval judikaturu Ústavního soudu a své rozhodnutí řádně neodůvodnil, porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jeho rozhodnutí zrušil. V části směřující proti rozhodnutí městského soudu odmítl ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Evropský soud pro lidská práva

Účinná právní ochrana proti sexuálnímu obtěžování nezletilé

K. M. proti Severní Makedonii, č. 59144/16, rozsudek ze dne 4. března 2025

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Senát druhé sekce Soudu shledal, že státní orgány nedostály pozitivním závazkům vyplývajícím z práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, když nepřijaly adekvátní právní rámec, který by stěžovatelce umožnil účinně se bránit proti porušení její osobní integrity z důvodu sexuálního obtěžování.

Skutkové okolnosti

V srpnu 2013 navštívil doma stěžovatelku, v té době čtrnáctiletou, a její sestru Gj. K., zaměstnanec telekomunikační společnosti, aby opravil internetové připojení. Když se ocitl sám v místnosti se stěžovatelkou, začal ji sexuálně obtěžovat. Řekl jí, že má krásně opálené nohy a dotýkal se jí. Když se stěžovatelka odtáhla, říkal jí, že se mužům líbí, protože má velká prsa. Následně jí začal masírovat záda a dotýkat se řader. Stěžovatelce se podařilo z místnosti utéct. Později ve stejný den se Gj. K. měl nevhodně dotýkat i stěžovatelčiny sestry.

Sestra stěžovatelky na Gj. K. podala trestní oznámení pro sexuální útok na nezletilou v září 2013. Jejich matka vypověděla, že stěžovatelka i její sestra byly po incidentu vystrašené a rozrušené, kvůli čemuž jim psychiatr předepsal medikaci. Trestní oznámení státní zástupce v listopadu 2013 zamítl, protože čin nenaplnil skutkové okolnosti trestného činu znásilnění. Gj. K. totiž k činu nevyužil násilí ani výhrůžky, které byly podle tehdejšího trestního zákoníku vyžadovány, aby byl čin trestný. Státní zástupce stěžovatelku odkázal do civilního řízení s tím, že čin Gj. K. splňuje náležitosti trestného činu urážky, který lze žalovat civilněprávní cestou v návaznosti na soukromou trestní žalobu. Civilní řízení probíhalo až do dubna 2016. Civilní soudy stěžovatelčinu žalobu zamítly s odůvodněním, že pachatele mohou odsoudit za urážky z důvodu vyjádření názoru, nikoli však konkrétního činu. Odmítly také stěžovatelčin nárok na náhradu způsobené újmy. Stěžovatelce se podle nich nepodařilo prokázat základní prvky trestného činu, ani příčinnou souvislost mezi činem Gj. K. a tvrzenou způsobenou újmu.

Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Dle stěžovatelky státní orgány selhaly v tom, že jí neposkytly právní ochranu před sexuálním útokem Gj. K. dle článku 1 Protokolu č. 12 k Úmluvě. Soud věc posoudil ve vztahu k článku 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud nejprve připomněl, že mezi pozitivní závazky státu podle článku 8 Úmluvy patří také povinnost zavést a v praxi uplatňovat přiměřený právní rámec chránící proti násilí od soukromých osob (*Söderman proti Švédsku*, č. [5786/08](#), rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2013, § 78–85). Nekonsenzuální sexuální činy musí stát kriminalizovat a účinně stíhat (*M. C. proti Bulharsku*, č. [39272/98](#), rozsudek ze dne 4. března 2004, § 166), obzvláště v případech sexuálních útoků vůči dětem (*A a B proti Chorvatsku*, č. [7144/15](#), rozsudek ze dne 4. listopadu 2019, § 110).

Ačkoli neexistuje absolutní právo oběti na trestní stíhání či přímo na odsouzení pachatele, pozitivní závazky státu podle článků 3 a 8 Úmluvy se mohou týkat také účinnosti vyšetřování a možnosti získat náhradu způsobené újmy (*Söderman proti Švédsku*, cit. výše, § 83). Pozitivní závazky státu v případech, kdy je obětí sexuálního násilí dítě, vyžadují jak respekt k nejlepšímu zájmu dítěte, tak zvláštní pozornost k případnému porušení práva na lidskou důstojnost a psychologickou integritu (*R. B. proti Estonsku*, č. [22597/16](#), rozsudek ze dne 22. září 2021, § 83).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Dle Soudu vyžadovaly okolnosti případu trestněprávní odpověď. V té době účinná vnitrostátní úprava kriminalizovala „jiné sexuální činy“, které nebyly znásilněním, nicméně pouze pokud byly spáchány násilím či s výhrůžkou, popř. vůči nezletilým, ale pouze pod 14 let. Soud proto nemohl než uzavřít, že tehdejší právní úprava neposkytovala žádnou ochranu proti nekonsenzuálním sexuálním činům bez využití násilí či výhrůžky vůči starším dětem. Právní úprava se sice v návaznosti na přijetí Istanbulske úmluvy v roce 2023 změnila, nicméně stěžovatelka se o tuto právní úpravu nemohla ve své věci opřít s ohledem na zásadu *nullum crimen sine lege*, když se skutek stal v roce 2013 (srov. *Söderman proti Švédsku*, cit. výše, § 107). Tehdejší vnitrostátní právní rámec tedy neposkytoval dostatečnou ochranu stěžovatelčiných práv ani respekt k nejlepšímu zájmu dítěte dle článku 8 Úmluvy.

Soud s ohledem na zvláštní okolnosti případu posoudil i to, zda dostupné civilněprávní prostředky stěžovatelce poskytly dostatečnou ochranu. Civilní soudy zamítly stěžovatelčin nárok na náhradu újmy, stejně jako zamítly uznat Gj. K. vinným pro trestný čin urážky.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Protože Gj. K. nebyl odsouzen, nemohla se stěžovatelka ani domáhat náhrady podle závazkového práva (srov. *Söderman proti Švédsku*, cit. výše, § 111). Odvolací soud shledal, že neexistuje žádné zákonné ustanovení, které by se vztahovalo na stěžovatelčinu věc.

Soud proto uzavřel, že buď nárok stěžovatelky na náhradu újmy neměl podle tehdy platné právní úpravy žádnou šanci na úspěch, nebo že odvolací soud neprovedl dostatečně důkladné posouzení okolností jejího případu při přijímání tohoto závěru. Shledal proto porušení článku 8 Úmluvy.

Soudní dvůr Evropské unie

Nabytí občanství Unie nemůže být výsledkem obchodní transakce

Rozsudek velkého senátu ve věci C-181/23 | Komise v. Malta ze dne 29. dubna 2025

[Text rozhodnutí](#) / [Právní shrnutí](#)

Soudní dvůr rozhodl, že Malta zavedením a uplatňováním programu občanství, který se podobá komercializaci udělování občanství členského státu a potažmo i statusu občana Unie, porušila unijní právo.

Okolnosti případu

V červenci 2020 Malta přijala nařízení, které stanovovalo podmínky „udělení maltského občanství za výjimečné služby prostřednictvím přímých investic“. V rámci tohoto režimu mohli zahraniční investoři požádat o udělení státního občanství, pokud splnili řadu podmínek, především finanční povahy.

Komise se domnívala, že udělování státního občanství výměnou za předem stanovené platby nebo investice osobám, které nemají skutečnou vazbu k Maltě, představuje porušení pravidel týkajících se občanství Unie a porušení zásady loajální spolupráce.

Odůvodnění rozhodnutí

Ačkoli vymezení podmínek nabytí a pozbytí státního občanství členského státu spadá do pravomoci států, při výkonu této pravomoci musí být dodržováno unijní právo. Evropské občanství zaručuje volný pohyb ve společném prostoru svobody, bezpečnosti a práva, který spočívá na vzájemné důvěře mezi členskými státy a vzájemném uznávání vnitrostátních rozhodnutí. Ztělesňuje základní solidaritu mezi členskými státy a každý členský stát se musí v souladu se zásadou loajální spolupráce zdržet jakéhokoliv opatření, které by mohlo ohrozit společné cíle Unie.

Základem státní příslušnosti členského státu je jedinečný vztah solidarity, loajality a vzájemnosti práv a povinností mezi státem a jeho občany. Pokud členský stát uděluje státní občanství, a tedy automaticky občanství Unie, přímou výměnou za předem stanovené investice nebo platby prostřednictvím transakčního postupu, zjevně tyto zásady porušuje. Taková „komercializace“ statusu občana je neslučitelná se základní koncepcí občanství Unie vymezenou Smlouvami. Porušuje zásadu loajální spolupráce a ohrožuje vzájemnou důvěru mezi členskými státy ohledně udělování jejich státních občanství, která byla určující při zavedení občanství Unie ve Smlouvách.

Členský stát tudíž nemůže udělit své státní občanství – a *de facto* evropské občanství – výměnou za předem stanovené platby nebo investice, neboť to v podstatě znamená, že se z nabytí státního občanství stává pouhá obchodní transakce. Taková praxe neumožňuje prokázat nezbytný vztah solidarity a loajality mezi členským státem a jeho občany, ani zajistit vzájemnou důvěru mezi členskými státy, a představuje tak porušení zásady loajální spolupráce.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Nejvyšší soud Spojeného království

Definice „ženy“ podle zákona o rovnosti z roku 2010

For Women Scotland Ltd (Appellant) v The Scottish Ministers (Respondent), rozsudek č. j. [2025] UKSC 16 ze dne 16. dubna 2025

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Nejvyšší soud jednomyslně rozhodl, že pojmy „muž“, „žena“ a „pohlaví“ v zákoně o rovnosti z roku 2010 ([Equality Act 2010](#); „zákon o rovnosti“) označují výhradně biologické pohlaví a nezahrnují právně uznané pohlaví na základě osvědčení o změně pohlaví (*Gender Recognition Certificate*; „osvědčení“) podle zákona o uznání pohlaví z roku 2004 ([Gender Recognition Act 2004](#); „zákon o uznání pohlaví“).

Okolnosti případu

Případ se týkal výkladu pojmu „žena“ v zákoně o zastoupení žen ve veřejných radách ve Skotsku z roku 2018 ([Gender Representation on Public Boards \(Scotland\) Act 2018](#); „zákon o zastoupení žen“) a v navazujících zákonných pokynech. Původní definice zahrnovala i trans ženy – tedy osoby s chráněnou charakteristikou změny pohlaví, osoby žijící jako ženy (bez ohledu na právní status) a osoby v procesu tranzice. V roce 2020 feministická dobrovolnická organizace *For Women Scotland* (stěžovatelka) tuto definici napadla žalobou. Skotský soud (*Inner House*) ji označil za nezákonnou, neboť zasahovala do oblasti „rovných příležitostí“, která spadá do pravomoci britského parlamentu. Následně skotští ministři vydali nové pokyny, opírající se o zákon o rovnosti, kde je „žena“ definována jako „osoba ženského pohlaví jakéhokoliv věku“. Pokyny dále uváděly, že osoba s osvědčením uznaná jako žena, se považuje za ženu i pro účely zákona o zastoupení žen.

V roce 2022 stěžovatelka napadla nové pokyny žalobou s tvrzením, že pojem „žena“ v zákoně o rovnosti označuje biologické pohlaví, a proto trans ženy s osvědčením nejsou podle tohoto zákona ženami. Vláda namítala, že zákon o rovnosti vychází z právně uznaného pohlaví (certifikovaného pohlaví) a že osoby s osvědčením jsou právně považovány za osoby s pohlavím uvedeným v osvědčení. Skotské soudy v roce 2022 (*Outer House*) a 2023 (*Inner House*) žalobu zamítly. Stěžovatelka se následně obrátila na Nejvyšší soud.

Odůvodnění rozhodnutí

Nejvyšší soud konstatoval, že pojmy „muž“ a „žena“ ve smyslu zákona o rovnosti označují biologické pohlaví, stejně jako v předchozím zákoně o diskriminaci na základě pohlaví z roku 1975 ([Sex Discrimination Act 1975](#)). Přijetím zákona o rovnosti zákonodárce význam těchto pojmů nezměnil, a to ani přes existenci zákona o uznání pohlaví, který stanoví, že osoby s osvědčením se považují „pro všechny účely“ (§ 9 odst. 1) za osoby s nově získaným pohlavím.

Podle § 9 odst. 3 zákona o uznání pohlaví lze toto pravidlo vyloučit, pokud by jeho použití vedlo k nesrozumitelnému nebo nepraktickému výkladu jiného právního předpisu. A právě to je podle Nejvyššího soudu případ zákona o rovnosti.

Některá ustanovení zákona o rovnosti, například o těhotenství, mateřství, oddělených prostorách a službách nebo účasti ve sportu, mohou být účinně aplikována pouze tehdy, pokud pojem „pohlaví“ znamená biologické pohlaví. Zahrnutí trans žen s osvědčením pod pojem „žena“ by podle soudu činilo tato ustanovení nesrozumitelnými a prakticky neproveditelnými.

Nejvyšší soud výslovně odmítl přístup skotského odvolacího soudu (*Inner House*), který připouštěl, že pojem „žena“ může mít v různých ustanoveních zákona o rovnosti různý význam – jednou biologický, jindy právně uznaný, „certifikovaný“. Podle Nejvyššího soudu by byl takový výklad protiústavní, nesystematický a právně neudržitelný.

Výklad založený na certifikovaném pohlaví by vedl k nerovnému postavení mezi trans osobami, protože osoby s osvědčením by měly silnější právní ochranu než ty bez něj. Zaměstnavatelé a instituce by navíc nevěděli, jaká pravidla uplatnit, protože nesmějí zjišťovat, kdo osvědčení má. Takový přístup by ohrozil ochranu založenou na sexuální orientaci, například existenci prostor vyhrazených pouze lesbickým ženám. Biologický výklad je proto nezbytný pro fungování oddělených služeb, kolektivního ubytování, jednopohlavních škol, ženského sportu či ozbrojených sil. Pojmy „pohlaví“, „muž“ a „žena“ tak musí být v zákoně o rovnosti vykládány jednotně.

Skutečnost, že zákon o rovnosti chrání biologické pohlaví, neznamená, že trans osoby zůstávají bez ochrany. Bez ohledu na skutečnost, zda osvědčení mají či nikoliv, jim svědčí ochrana před diskriminací z důvodu změny pohlaví, včetně případů, kdy jsou vnímány jako osoby opačného pohlaví (*perceived discrimination*).

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že skotská vláda překročila své pravomoci, když v pokynech k zákonu o zastoupení žen zahrnula pod pojem „žena“ i trans ženy s osvědčením. Tím zasáhla do oblasti rovnosti, která spadá do pravomoci britského parlamentu. Výklad obsažený v pokynech je v rozporu se zákonem o rovnosti, v němž pojmy „pohlaví“, „muž“ a „žena“ označují biologické pohlaví. Právně uznaná změna pohlaví podle zákona o uznání pohlaví nepředstavuje automaticky změnu pro účely antidiskriminačního práva. Závěry Nejvyššího soudu se uplatní celostátně.

European Journal of Human Rights

Journal Européen des Droits de l'Homme

1-2/2024

Cournil, Christel

Colard-Fabregoule, Catherine

Pomade, Adélie

Perusso, Camila

Bentirou Mathlouthi, Rahma

Environnement et droits de l'homme

Environment and Human Rights (str. 30-63)

Životní prostředí a lidská práva

(lidská práva; ochrana lidských práv; životní prostředí; ochrana životního prostředí; mezinárodní právo veřejné; mezinárodní právo; mezinárodní smlouvy; mezinárodní závazky; soft-law; víceúrovňová regulace; judikatura ESLP; judikatura SDEU; vnitrostátní právo)

European Human Rights

2/2025

Bryson, Anna

Mallinder, Louise

Reconciliation in International Human Rights Law: Perceptions, Principles and Practice (str. 150-177)

Smír v mezinárodním právu lidských práv: pojetí, zásady a praxe

(smírné řešení sporu; lidská práva; mezinárodní právo veřejné; mezinárodní právo; mezinárodní smlouvy; mezinárodní soudy; mezinárodní soudnictví; mezinárodní dokumenty; mezinárodní organizace; mezinárodní právní mechanismy; kontrolní mechanismy; mezinárodní závazky; Velká Británie)

European Public Law

Vol. 31, Iss. 1, February 2025

Elia Antonio, Mariolina

Klafki, Anika

Lanceiro, Rui

Transnational Judicial Control in EU Law: The Practice of National Courts (str. 1-15)

Nadnárodní soudní kontrola v právu EU: praxe vnitrostátních soudů

(evropské správní právo; mezinárodní správní právo; vzájemné uznávání práva; vztah evropského a národního práva; evropské právo; právo Evropské unie; evropská integrace; země Evropské unie; justiční spolupráce v EU; srovnávací právo; Soudní dvůr Evropské unie; judikatura SDEU; právo na soudní ochranu; právo na přístup k soudu)

ICL JOURNAL

Vienna Journal on International Constitutional Law

Vol. 19, Iss. 1, 2025

Pascoe, Daniel

Zamir, Noam

Situating Hong Kong's „Rule of Law“ Internationally (str. 9-46)

Zasazení pojmu „právní stát“ v Hongkongu do mezinárodního kontextu

(vláda práva; právní stát; mezinárodní právo; srovnávací právní věda; Hong Kong; Organizace spojených národů)

Zamboni, Mauro

The Role of the Constitution in Sweden: Addressing its Patchy Legal Legitimacy and the (Half-Way) Transition from Political to Legal Constitutionalism (str. 47-85)

Úloha ústavy ve Švédsku: k otázce její nedostatečné právní legitimacy a (polovičního) přechodu od politického k právnímu konstitucionalismu

(ústava Švédska; ústavy evropských zemí; ústavní právo; legitimita práva; politická otázka)

Gosch, Daniel Christian

The Emergence of Constitutionally Conforming Interpretation (str. 87-119)

Formování ústavně konformního výkladu

(výklad práva; ústavní výklad; ústavní přezkum; soudní přezkum; ústavní soud; srovnávací právní věda)

Public Law

April 2025

Atrey, Shreya

A Common Law Principle of Racial Equality? (str. 215-222)

Princip rasové rovnosti v common law?

(common law; ústavní právo; princip rovnosti; soudní přezkum; rasová diskriminace; racionalita práva)

Frost, Tom

Citizenship and Race (str. 222-230)

Občanství a rasa

(státní občanství; ústavní právo; právní dějiny; rasová diskriminace; princip rovnosti; britská identita)

Jivraj, Suhraiya

Towards an Anti-Racist Pedagogy: Contextual Practice on Race in Public Law (str. 230-238)

Směrem k antirasistické pedagogice: kontextuální přístupy k otázkám rasy ve veřejném právu

(správní právo; rasová diskriminace; princip rovnosti; právní vzdělávání; studentské hnutí)

Sorial, Sarah

Morris, Shireen

Mini-Publics and the Legitimacy Dilemma: How Theoretical Tensions are Resolved in Practice (str. 335-358)

Deliberativní fóra a dilema legitimacy: jak se teoretická napětí řeší v praxi

(australské právo; belgické právo; irské právo; demokratická společnost; deliberativní demokracie; občanská společnost; přímá demokracie; legitimita práva)

Modern Law Review

Vol. 88, No. 1, January 2025

Lees, Emma

Pedersen, Ole W.

Performative Environmental Law (str. 124-154)

Performativní environmentální právo

(environmentální právo; ochrana přírody; Velká Británie)

Romanis, Elizabeth Chloe

Brown, Alan

Legal Parenthood, Novel Reproductive Practices, and the Disruption of Reproductive Biosex (str. 155-191)

Právní rodičovství, nové reprodukční praktiky a narušení biologického pohlaví v reprodukci

(reprodukční medicína; umělé oplodnění; náhradní mateřství; biologický materiál; nové technologie; lidské embryo; lidské tělo; lidský život)

Matulionyte, Rita

„AI is not an Inventor“: Thaler v Comptroller of Patents, Designs and Trademarks and the patentability of AI Inventions (str. 205-218)

„Umělá inteligence není vynálezce“: případ Thaler v. Comptroller of Patents, Designs and Trademarks a patentovatelnost vynálezů vytvořených umělou inteligencí

(Spojené státy americké; Supreme Court; umělá inteligence; patentová právo; vynálezecká činnost)

Vol. 88, No. 2, March 2025

Forsberg, Lisa

The Scope of the Medical Exception in Criminal Law (str. 237-266)

Rozsah medicínské výjimky v trestním právu

(lékař v soudním řízení; lékařská odpovědnost; medicínskoprávní spory; trestní právo; trestní právo procesní)

Davidov, Guy

Using AI to Mitigate the Employee Misclassification Problem (str. 267-299)

Využití umělé inteligence ke zmírnění problému nesprávného určení pracovního postavení

(umělá inteligence; pracovní právo; zaměstnanecké benefity; ochrana zaměstnanců; soudní spor)

Pfiffer, Megan

Administrative Law as a Source of Rights (str. 366-388)

Správní právo jako zdroj práv

(správní právo; soudní přezkum; subjektivní právo; správní rozhodnutí; veřejná správa)

Vol. 88, No. 3, May 2025

Yaqub, Nazia

Can GPS Monitoring Be Viewed as a Bodyguard, Rather than a Prison Guard? The Use of Electronic Monitoring to Reduce the Risk of Cross-Border Parental Child Abduction (str. 467-501)

Lze vnímat GPS sledování spíše jako osobního strážce než jako vězeňského dozorce? Využití elektronického monitoringu ke snížení rizika mezinárodního únosu dítěte ze strany rodiče

(rodičovská péče; rodičovská práva a povinnosti; nejlepší zájem dítěte; práva dítěte; únos dítěte)

Milton, James

The Rule of Law and Full-Bodied Promulgation (str. 502-526)

Právní stát a důsledné vyhlásování zákonů

(právní předpisy; promulgace práva; vláda práva; formální publicita; sbírka právních předpisů)

Khabirpour, Nabil

A Tale of Two Cases and a Story Yet Untold: Access to Justice and Legal Advice under the Civil Limb of Article 6 ECHR (str. 527-556)

Příběh dvou případů a jeden dosud nevyřčený: přístup ke spravedlnosti a právní pomoc podle civilní větve článku 6 Úmluvy o ochraně lidských práv

(Evropská úmluva o lidských právech; přístup k soudu; přístup ke spravedlnosti; právo na právní pomoc; lidská práva)

Adams, Thomas

Criteria of Validity (str. 557-584)

Kritéria platnosti

(právní předpisy; platnost práva; platnost právních norem; morálka práva; právní pozitivismus)

Common Market Law Review

Vol. 62, N. 2, April 2025

Ivančan, Antonija

„Intuitive“ rules on clashes between the right to intellectual property (copyright) and other fundamental rights before the CJEU (str. 441-474)

„Intuitivní“ pravidla při střetu práva duševního vlastnictví (autorského práva) s ostatními základními právy před Soudním dvorem EU

(Soudní dvůr Evropské unie; střet základních práv; soudní přezkum; duševní vlastnictví; duševní vlastnictví v EU; autorské právo)

Deutsches Verwaltungsblatt

3, 1. Februar 2025

Staebe, Erik

Arzneimittelhaftung für Corona-Impfstoffe (str. 138-143)

Odpovědnost za očkovací látky proti koronaviru podle zákona o léčivech

(odpovědnost za škodu; očkování; léčivé přípravky; koronavirus; koronaviry; farmaceutické právo; náhrada újmy; náhrada škody na zdraví; německé právo)

Neue Juristische Wochenschrift

17/2025, 17. April 2025

Keinemund, Beate

Das Gesetz zur Änderung des Namensrechts (str. 1153-1158)

Zákon o změně právní úpravy jména a příjmení

(německé občanské právo; rodiče a děti; matriky; rodinné právo; adopce)

18/2025, 24. April 2025

von Papp, Konstanze

Der Vorrang des Unionsrechts aus Sicht des EuGH (str. 1231-1234)

Přednost unijního práva z pohledu Soudního dvora Evropské unie

(Soudní dvůr Evropské unie; aplikace práva EU; přednost; vztah evropského a národního; evropské ústavní právo; členské státy EU; akty orgánů EU; správní akty)

NJW Spezial

7/2025, 3. April 2025

Überlange Verfahrensdauer und Personalmangel (BVerfG) (str. 216)

Nepřiměřená délka řízení a nedostatek justičního personálu (Spolkový ústavní soud)

(efektivnost; průběh řízení; zaměstnanci; Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo)

Juristen Zeitung

8, 18. April 2025

Rieländer, Frederick

Online heiraten per Videokonferenzschaltung in die USA? (str. 321-328)

Uzavření manželství online prostřednictvím videokonference před úřadem v USA?

(rodinné právo; uzavření manželství; sňatky; online prostředí; videokonference; americké právo; platnost manželství; přeshraniční prvek; matriky; digitalizace; právní jistota; judikatura; německé právo)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

05/2025

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Petra Havlíková, Robert Jakubíček, Lucie Matoušová,
Tereza Ordeltová, Viktória A. Sutórisová, Šimon Svoboda, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček

Fotografie nádvoří Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © David Bernard